

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΑΙΚΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΣΤΟ ΙΡΑΝ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ-ΜΑΡΙΑ

ΑΜ:1068

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΑΣΠΑΣΙΑ

ΑΡΤΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2013

Ευχαριστίες:

Μέσω της παρούσης πτυχιακής, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμότατα την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράστασή της σε όλη τη διάρκεια της ζωής μου και των σπουδών μου. Επίσης, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στα πρόσωπα όλων των καθηγητών μου και ειδικά στην επιβλέπουσα της πτυχιακής μου εργασίας, που μου έδωσε τις σωστές κατευθύνσεις για την συγγραφή της. Οι παρατηρήσεις όλων και οι οδηγίες τους, με βοήθησαν να φτάσω στο τελευταίο σκαλοπάτι των σπουδών μου.

Δέσποινα Μαστροκώστα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	7
Ορισμός της μουσικής λογοκρισίας	7
Μουσική λογοκρισία για πολιτικούς λόγους.....	8
Μουσική Λογοκρισία για φυλετικούς λόγους.....	16
Μουσική Λογοκρισία για Θρησκευτικούς Λόγους.....	17
Μουσική λογοκρισία που σχετίζεται με το φύλο	20
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	22
Το Ιράν κατά τον 20 ^ο και 21 ^ο αιώνα- Ιστορικά στοιχεία.....	22
Η περίοδος πριν την επανάσταση του 1979	22
Η περίοδος μετά την επανάσταση του 1979.....	24
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	27
Η ιρανική μουσική.....	27
Χαρακτηριστικά της ιρανικής μουσικής	27
Η διδασκαλία της ιρανικής μουσικής.....	28
Τα μουσικά ιρανικά όργανα	29
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	31
Η μουσική επηρεάζεται από τις πολιτικές εξελίξεις.....	31
Άνοιγμα προς τη δύση.....	31
Τα 10 χρόνια που περιόρισαν τη μουσική.....	33
Οι γυναίκες περιορίζονται και η μουσική σωπαίνει.....	35
Ο δρόμος προς την ελευθερία	37
Τεχνάσματα για την προώθηση της μουσικής.....	39
Νέες απαγορεύσεις.....	42
ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	43
Η μουσική λογοκρισία στο Ιράν κατά τον 21 ^ο αιώνα.....	44
Ακύρωση 30 συναυλιών	45
Ακύρωση συναυλίας λόγω γυναικείας παρουσίας	45
Τιμήθηκαν οι μουσικοί που αντιστέκονται	45
Απαγορεύουν την εκμάθηση μουσικού οργάνου	47
Στόχος και τραγουδίστρια Ραμαζανιού	47
Λογοκρισία σε νέα έκδοση.....	47
Προμήθεια δίσκων σε παράνομη αγορά	48
Καταδίκη σε θάνατο για τραγουδίστη της ραπ	48

Τραγουδιστής στη φυλακή	48
Νικήτρια σε μουσικό ριάλιτι τραγουδά και διχάζει	49
Λογοκρισία δίχως όρια.....	50
ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	51
Συμπεράσματα.....	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	53
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	62

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τον Ιούλιο του 2009 έλαβα μέρος σε ένα σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε στο Χουδέτσι στο Μουσικό Εργαστήρι Λαβύρινθος, κοντά στο Ηράκλειο της Κρήτης και το οποίο είχε ως θέμα τη διδασκαλία του περσικού σαντουριού, με καθηγητή τον Siamak Aghaei. Από το σεμινάριο αυτό και το συγκεκριμένο καθηγητή ξεκίνησαν όλα... Με ενθουσίασαν ο ήχος του οργάνου, το ρεπερτόριο του καλλιτέχνη, το πάθος του για τη μουσική, το συναίσθημα που απέπνεε ενώ έπαιζε. Παράλληλα το θάρρος και το κουράγιο που έδινε στους μαθητές του αλλά και το ύφος που μίλαγε για τους άλλους οργανοπαίχτες στο Ιράν μου έδωσαν το ερέθισμα να μελετήσω τον περσικό πολιτισμό και ειδικότερα την ιρανική μουσική.

Ωστόσο, στη διάρκεια συγγραφής της παρούσας πτυχιακής, οι δυσκολίες που αντιμετώπισα ήταν ουκ ολίγες λόγω κυρίως της περιορισμένης βιβλιογραφίας στα ελληνικά. Παράλληλα, επειδή το χρονικό διάστημα στο οποίο επικεντρώθηκε η εργασία ήταν ο 20^{ος} και 21^{ος} αιώνας, δεν υπήρχαν επίσημα καταγεγραμμένα σε βιβλία τα περιστατικά λογοκρισίας. Για το λόγο αυτό, χρειάστηκε η ανάπτυξη αυτού του τμήματος της πτυχιακής να γίνει μέσα από την ειδησεογραφία. Επέλεξα να επικεντρωθώ στα περιστατικά μουσικής λογοκρισίας στο Ιράν που μεταδόθηκαν στο Δυτικό κόσμο μέσα από έγκυρα αγγλόφωνα μέσα όπως το BBC και η εφημερίδα Guardian.

Προηγουμένως, για να κατανοήσω στον πληρέστερο βαθμό την κατάσταση που επικρατεί στο Ιράν όχι μόνο σε καλλιτεχνικό επίπεδο αλλά και σε πολιτικό, χρειάστηκε να μελετήσω ξενόγλωσσα άρθρα, ενώ επισκέφθηκα μεταξύ άλλων το Μορφωτικό Κέντρο της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν που βρίσκεται στο Νέο ψυχικό, το ίδρυμα Κακογιάννη, το Μέγαρο Μουσικής και παρακολούθησα πλήθος εκδηλώσεων που διοργανώθηκαν από Ιρανούς καλλιτέχνες, όπως και το Erasmus που έκανα το 2011 στη Γερμανία στο πανεπιστήμιο Georg- August - Univeritat Gottingen και συγκεκριμένα στο τμήμα των Ιρανικών Σπουδών , Stiftung Offentlichen Rechts , Seminar fur Iranistik.

Την πτυχιακή αυτή δεν την έγραψα απλά αλλά τολμώ να πω ότι τη βίωσα, σε τέτοιο βαθμό ώστε να αισθάνομαι σαν να έχω επισκεφθεί ήδη τη χώρα αυτή και αφουγκραστεί το κλίμα της!

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο προσδιορίζεται η έννοια της λογοκρισίας και αναφέρονται οι κατηγορίες στις οποίες διακρίνεται η μουσική λογοκρισία, ανάλογα με τους λόγους για τους οποίους ασκείται, ενώ παρατίθενται και περιστατικά λογοκρισίας σε διάφορες χώρες του πλανήτη.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στα σημαντικότερα γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας του Ιράν, από το 1900 έως σήμερα. Μέσα από την παράθεση των ιστορικών στοιχείων παρουσιάζονται οι συνθήκες που επικρατούσαν στη χώρα σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο και οι οποίες διαμόρφωσαν με έναν ξεχωριστό τρόπο την πνευματική και πολιτιστική της ζωή. Το κεφάλαιο αυτό, έχει σκοπό να προβάλλει το πρόσφατο παρελθόν του Ιράν και μέσα από αυτό να προετοιμάσει τον αναγνώστη να αντιληφθεί για ποιους λόγους η μουσική λογοκρισία στη χώρα αυτή, βρίσκεται πάντα στο επίκεντρο.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη περιγραφή της ιρανικής μουσικής, των οργάνων που χρησιμοποιούνται σε αυτήν αλλά και στη διδασκαλία της, που ακολουθεί ένα διαφορετικό τρόπο από εκείνους που ακολουθούνται στη δύση.

Το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην κατάσταση που επικρατεί σε μουσικό επίπεδο στο Ιράν, πριν και μετά τη μεγάλη επανάσταση του 1979, που αποτελεί και το σημαντικότερο σταθμό στη σύγχρονη ιστορία της χώρας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται περιστατικά μουσικής λογοκρισίας που συμβαίνουν στο Ιράν από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα μέχρι και σήμερα.

Το έκτο κεφάλαιο συνοψίζει τα σημαντικότερα στοιχεία των προηγούμενων, καταγράφονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν και οι προτάσεις που δημιουργούνται με άξονα τουλάχιστον τον περιορισμό του φαινομένου της μουσικής λογοκρισίας στο Ιράν.

Στα πλαίσια της παρούσης πτυχιακής, έγινε εκτεταμένη έρευνα στην ειδησεογραφία, και καταγράφηκαν τα πιο σημαντικά περιστατικά μουσικής λογοκρισίας ενώ εντοπίστηκαν και οι καλλιτέχνες που υπέστησαν λογοκρισία, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, κατά τον 20^ο και τον 21^ο αιώνα.

Η σύνθεση των κεφαλαίων επιλέχθηκε να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει αρχικά μια γενική εικόνα του φαινομένου της παγκόσμιας μουσικής λογοκρισίας, κατόπιν να γνωρίσει τα σημαντικότερα γεγονότα της σύγχρονης ιρανικής ιστορίας και στη συνέχεια να εισαχθεί στα μουσικά θέματα του Ιράν. Σε πρώτο επίπεδο έρχεται σε επαφή με την παραδοσιακή πέρσικη μουσική όπως αυτή έχει διατηρηθεί μέχρι τις μέρες μας και ακολούθως ενημερώνεται για τα γεγονότα που διαμόρφωσαν τη μουσική κατάσταση στο Ιράν κατά τον 20^ο και 21^ο αιώνα. Η καταγραφή όλων των προαναφερθέντων τον οδηγεί στο τελευταίο κεφάλαιο όπου αποτυπώνεται η σημερινή κατάσταση της μουσικής λογοκρισίας, την οποία θεωρείται ότι είναι πιο εύκολο να κατανοήσει έχοντας προηγουμένως μελετήσει τα απαραίτητα στοιχεία, σε ιστορικό, καλλιτεχνικό και πνευματικό επίπεδο.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ορισμός της μουσικής λογοκρισίας

Αρχικά, θα πρέπει να προσδιοριστεί τι σημαίνει ο όρος λογοκρισία.

Σύμφωνα με το Γ. Μπαμπινιώτη, λογοκρισία είναι «1: ο έλεγχος με εξουσία απαγόρευσης που ασκείται από ειδική κρατική υπηρεσία στα μέσα ενημέρωσης, στην τέχνη, τη λογοτεχνία κ.λπ., με σκοπό να εμποδιστεί η διάδοση πληροφοριών ή ιδεών που αντιτίθενται στις αρχές της εξουσίας ` αποτελεί το κυριότερο μέσο προληπτικού ελέγχου του λόγου, 2: Η περιοριστική επέμβαση στην πνευματική δράση και 3: Το σύνολο των λογοκριτών ή η κρατική υπηρεσία που ασκεί λογοκρισία». ¹

Οι Τεγόπουλος- Φυτράκης, αναφέρουν ότι «λογοκρισία είναι ο προληπτικός ή κατασταλτικός έλεγχος που ασκεί μια εξουσία στα μέσα ενημέρωσης, στα έργα του γραπτού λόγου, τα θεάματα, τα δημιουργήματα της τέχνης, με σκοπό να εμποδιστεί η διάδοση πληροφοριών και ιδεών, αντίθετων προς τις αρχές και τις επιδιώξεις της». ²

Κατά το Λεξικό Κοινής Ελληνικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, λογοκρισία είναι «1: ο προληπτικός έλεγχος που ασκείται συνήθως από μια αρχή σε προϊόντα ιδίως λόγου αλλά και σε θεάματα ή ακροάματα (βιβλία, έντυπα, εφημερίδες, επιστολές, κινηματογραφικά ή θεατρικά έργα κτλ) με δικαίωμα επέμβασης στο περιεχόμενό τους (διαγραφές, τροποποιήσεις, απαγόρευση δημοσιοποίησης, κυκλοφορίας κτλ) και 2: Η υπηρεσία που ασκεί τον έλεγχο». ³

Από το Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών ορίζεται ότι «λογοκρισία είναι η επιβολή ελέγχου και περιορισμών στη δημόσια έκφραση ιδεών και αντιλήψεων, όταν πιστεύεται ότι έχουν το χαρακτήρα και τη δυνατότητα υπονόμησης της κρατικής εξουσίας ή του

¹ Μπαμπινιώτης, Γιώργος, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β' έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε, σελ. 1019.

² Τεγόπουλος & Φυτράκης, Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Β' έκδοση, εκδόσεις Αρμονία Α.Ε. σελ. 662.

³ Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, σελ. 800.

*ηθικού, πολιτικού και κοινωνικού συστήματος, τα οποία η κρατική εξουσία, ομάδες ατόμων η συγκεκριμένα άτομα θεωρούν σαν προορισμό τους να προστατεύσουν».*⁴

Συνεπώς τα βασικά χαρακτηριστικά της λογοκρισίας είναι ο έλεγχος, η παρέμβαση και ο περιορισμός, σε κάθε είδους έκφραση από μια αρχή που ασκεί εξουσία.

Η μουσική λογοκρισία εντάσσεται στα πλαίσια του ελέγχου της καλλιτεχνικής δημιουργίας και είναι η στέρηση από τον καλλιτέχνη της δυνατότητας να εκφράζεται ελεύθερα. Μπορεί να διακριθεί σε κατηγορίες, ανάλογα με τους λόγους για τους οποίους ασκείται και οι οποίοι είναι, α: πολιτικοί, β: φυλετικοί και γ: θρησκευτικοί.

Μουσική λογοκρισία για πολιτικούς λόγους

Η λίστα των τραγουδιών που λογοκρίθηκαν αλλά και των καλλιτεχνών που ήρθαν αντιμέτωποι με σοβαρές ποινές επειδή τα ερμήνευσαν, είναι μεγάλη και δε γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα. Σε όλα τα σημεία του πλανήτη, η λογοκρισία στη μουσική έχει παρατηρηθεί ως γεγονός και ακόμα και στις μέρες μας εξακολουθεί να αποτελεί φαινόμενο. Ακολούθως αποτυπώνονται περιστατικά λογοκρισίας για πολιτικούς λόγους ανά χώρα, συνθέτοντας έτσι ένα χάρτη φίμωσης της καλλιτεχνικής έκφρασης μέσω του πενταγράμμου. Σε αυτήν την περίπτωση η λογοκρισία έχει τη μορφή της κρατικής παρέμβασης ώστε να αποφεύγεται η μετάδοση μουσικής καλλιτεχνών που είναι αντίθετοι στις ιδέες του εκάστοτε κυβερνώντος καθεστώτος. Έπειτα από έρευνα στην ειδησεογραφία, παρατίθενται περιστατικά μουσικής λογοκρισίας που συνέβησαν ανά τον κόσμο κατά τη διάρκεια του 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα, σε διάφορα είδη μουσικής, τα οποία και αναφέρονται κατά περίπτωση. Η παρουσίαση αυτών των περιστατικών είναι ενδεικτική και σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να καλύψει συνολικά (διαχρονικά και συγχρονικά) το φαινόμενο αυτό.

ΡΩΣΙΑ

Ένα από τα πιο πρόσφατα περιστατικά μουσικής λογοκρισίας συνέβη στη Ρωσία το 2012 όταν το γυναικείο συγκρότημα Pussy Riot διαμαρτυρήθηκε για το καθεστώς

---

⁴ Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, υπό την αιγίδα της UNIESCO, 1972, Τεγόπουλος, Χρήστος, Αθήνα, σελ. 551.

Πούτιν, τραγουδώντας στον Καθεδρικό Ναό του Σωτήρος Χριστού μια πανκ προσευχή. Τελικά, τα μέλη του συγκροτήματος οδηγήθηκαν σε δίκη και καταδικάστηκαν σε ποινή φυλάκισης 2 ετών, με την κατηγορία όμως του χουλιγκανισμού, το οποίο υποκινήθηκε από θρησκευτικό μίσος. Την ίδια ώρα σπουδαίες διεθνείς προσωπικότητες των τεχνών καθώς και η Διεθνής Αμνηστία, κατηγόρησαν την Ρωσία για φήμωση της ελεύθερης έκφρασης.⁵⁶

Σε αυτήν την περίπτωση παρατηρείται μια έμμεση μορφή λογοκρισίας αφού οι Pussy Riot δεν τιμωρήθηκαν για αυτό που πραγματικά ενόχλησε τη ρώσικη κυβέρνηση αλλά για ένα άλλο αδίκημα, που έγινε ο δούρειος ίππος της καταδίκης τους.

ΧΙΛΗ

Στη Χιλή, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, σημειώθηκε ένα από τα πιο τραγικά περιστατικά μουσικής λογοκρισίας με θύμα τον τραγουδοποιό Victor Jara. Ο καλλιτέχνης αυτός, που στήριξε με τη μουσική του την πολιτική του προέδρου της χώρας Salvador Allende, βασανίστηκε και εκτελέστηκε από το καθεστώς του Pinochet κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος.⁷ Μάλιστα, οι μαρτυρίες αναφέρουν ότι οι άνθρωποι του Pinochet του έκοψαν τα χέρια, ώστε να μην μπορέσει να ξαναπαίξει με την κιθάρα του και να εμψυχώσει τους συναγωνιστές του.

ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα τα περιστατικά λογοκρισίας της μουσικής συνέβαιναν για πολιτικούς λόγους και οι ρίζες τους βρίσκονται στο πρώτο μισό του περασμένου αιώνα. Συγκεκριμένα, επί πρωθυπουργίας Βενιζέλου, εν έτη 1930 κατατέθηκε μήνυση κατά της εταιρίας δίσκων «Πάτερ Ημών». Ένα χρόνο μετά επεβλήθη αυστηρή λογοκρισία στον Τύπο και τα θεάματα με τον περίφημο νόμο περί Τύπου του Μεταξά.⁸ Από τη

⁵ <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=471092>

⁶ <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=167469&catID=4>

⁷ <http://politismos.net/wp/?p=350>

πρώτη περίοδο του ρεμπέτικου ως το Νοέμβριο του 1937, αρχίζει να εφαρμόζεται η Μεταξική λογοκρισία. Τα γνωστά ως «χασικλίδικα» τραγούδια πέρασαν στο περιθώριο και απαγορεύτηκαν λόγω θεματολογίας του στίχου τους. Το 1930 ο Κώστας Αθάνατος καταγγέλλει την ελεύθερη κυκλοφορία του χασίς και τον Ιούλιο του 1933 απαγορεύονται οι αμανέδες. *«Ο αμανές είναι απαγορευτέος, κατά τον ανώνυμο συντάκτη, διότι αφενός άγει εις οινοποσίαν και το εξ αυτού μεράκι εις μαχαιρώματα» και αφετέρου «ως μουσική μεταβάλλει την ταβέρνα εις προθάλαμον φυλακής».*⁹

Στη χώρα μας, η μουσική λογοκρίθηκε επίσης έντονα στη διάρκεια της Χούντας των Συνταγματαρχών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι με το υπ' αριθμόν 13 διάταγμα του στρατού, που εκδόθηκε την 1η Ιουνίου 1967 απαγορεύθηκε *«η αναπαραγωγή και εκτέλεση της μουσικής του συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη δεδομένου ότι η μουσική αυτή βρίσκεται εις την υπηρεσίαν του Κομμουνισμού».* Ο ίδιος καλλιτέχνης, στις 21 Αυγούστου 1967, συνελήφθη και οδηγήθηκε στη φυλακή. Άλλωστε, ο Μίκης Θεοδωράκης ήταν ο απαγορευμένος καλλιτέχνης στην περίοδο της Χούντας. Λίγο νωρίτερα, στις 12 Ιουλίου, η κυβέρνηση των Συνταγματαρχών αφαίρεσε από τη Μελίνα Μερκούρη την ελληνική ιθαγένεια. Ο αριθμός των ερμηνευτών που βρέθηκαν στο στόχαστρο της ΕΣΑ (Ελληνικής Στρατιωτικής Αστυνομίας) ήταν μεγάλος. Η τραγουδίστρια Ελπίδα, οδηγήθηκε στα κρατητήρια και καταδικάστηκε σε φυλάκιση με ζετή αναστολή επειδή ερμήνευσε το τραγούδι *«Ωραία που φύσαγε ο Μπάτης».*

Οι λογοκριτές της Χούντας ήταν σύμφωνα με τις μαρτυρίες της εποχής, παράλογοι όσον αφορά τις αποφάσεις τους και κυρίως απαγόρευαν να ακούγονται τραγούδια που περιείχαν τις λέξεις ελευθερία, δημοκρατία και αγώνας. Ενδεικτικό αυτού του παραλογισμού ήταν ότι οι ίδιοι κολλούσαν ακόμα και τσιρότα στα 45αρια δισκάκια βινυλίου, για να μην αναπαράγονται από τα πικ απ. Σε συνέντευξή του για το θέμα ο στιχουργός Λευτέρης Παπαδόπουλος περιέγραφε ότι *« Η λογοκρισία ήταν σε τρία επίπεδα. Υποβάλλαμε τους στίχους και τη μουσική πρώτα στην εταιρεία. Εκείνη τα έστειλε στο υπουργείο Τύπου - στίχους και παρτιτούρα - και αν πέρναγαν από εκεί μετά υπήρχε η λογοκρισία της ΕΡΤ (τότε ΕΙΡ)».*

Οι καλλιτέχνες προσπαθούσαν να επινοήσουν στίχους οι οποίοι αφενός δεν θα μπορούσαν να λογοκριθούν, αφετέρου θα περνούσαν στο κοινό μηνύματα με

---

⁹ Βλησίδης, Κώστας, 2004, Όψεις του ρεμπέτικου, Εκδόσεις του εικοστού πρώτου.

αλληγορικό όμως τρόπο. Χαρακτηριστικό τραγούδι είναι το «Θα σημάνουν οι καμπάνες», σε στίχους Γιάννη Ρίτσου, μουσική Μίκη Θεοδωράκη και πρώτη εκτέλεση από το Γρηγόρη Μπιθικώτση. Στους στίχους αυτού του τραγουδιού, οι λογοκριτές δεν κατάφεραν να εντοπίσουν κάποιο σημείο που να δικαιολογήσει την απαγόρευσή του, αν και τα λόγια του εμπύχωναν το λαό και του έδιναν δύναμη και κουράγιο να συνεχίσει τον αγώνα του.¹⁰ Δε συνέβη όμως το ίδιο με το δίσκο «Μίλα μου για λευτεριά» των Πλέσσα- Παπαδόπουλου, στον οποίο λογοκρίθηκαν και τα 12 τραγούδια που περιελάμβανε από την επιτροπή λογοκρισίας. Φυσικά ο δίσκος δεν κυκλοφόρησε ποτέ. Στο στόχαστρο της αυστηρής λογοκρισίας τους, μπήκαν πολλοί ακόμα καλλιτέχνες οι οποίοι και βασανίστηκαν στα κρατητήρια της ΕΣΑ. Ανάμεσά τους και ο Διονύσης Σαββόπουλος, που συνελήφθη μεν ως ύποπτος το 1967 αλλά έμεινε στη φυλακή για δύο μήνες, χωρίς να του έχει αποδοθεί κατηγορία. Για τον ίδιο πάντως, το γεγονός αυτό αποδείχθηκε πηγή έμπνευσης, αφού στα κρατητήρια δημιούργησε πολλά τραγούδια, όπως το «Σαν βγω απ' αυτή τη φυλακή».

ΜΠΟΥΡΜΑ

Στις χώρες της κεντρικής Ασίας, που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο της δικτατορίας, οι μουσικοί ήταν υποχρεωμένοι να σωπάσουν για ολόκληρες δεκαετίες. Η Μπούρμα είναι μια από αυτές τις χώρες όπου οι στιχουργοί και οι μουσικοί έρχονται αντιμέτωποι με τη μουσική λογοκρισία. Όταν άρχισε να κυβερνά ο Ne Win το 1962, εμφανίστηκαν τα κρούσματα λογοκρισίας. Τότε, εδραιώθηκε ένα επαναστατικό συμβούλιο που κατέστρεψε ότι είχε σχέση με τη δυτική μουσική και το χορό καθώς το καθεστώς Ne Win πίστευε ότι με αυτό το τρόπο θα διατηρούνταν ανεπηρέαστος ο πολιτισμός της Μπούρμα από τη Δύση. Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής, απαγορεύτηκε στους δημοσιογράφους να εκφράζονται ελεύθερα, πολλοί από αυτούς συνελήφθησαν, αρκετές εφημερίδες και περιοδικά σταμάτησαν να κυκλοφορούν και οι ξένοι δημοσιογράφοι αναγκάστηκαν να φύγουν από τη χώρα.

Το 1970 οι μουσικοί, οι καλλιτέχνες και οι δημοσιογράφοι ήταν κάτω από τον έλεγχο της PSB (Press Scrutiny Board), ενός τμήματος που υπάγεται στο Υπουργείο

---

¹⁰ <http://www.tanea.gr/news/culture/article/4712843/?iid=2>

Πολιτισμού και είναι υπεύθυνο για τη λογοκρισία. Ωστόσο, το ίδιο διάστημα, οι νέοι ξεκίνησαν να ακούν ποπ μουσική, όχι από το τοπικό ραδιόφωνο αλλά από το MRTV (Myanmar Radio-Television). Το 1973, η ποπ μουσική έγινε κοινά αποδεκτή και αρκετά δημοφιλής.

Μετά το 1988 η χώρα βρέθηκε σε αναταραχή. Ενώ οι μουσικοί και οι δημοσιογράφοι άρχισαν να χαίρονται την ελευθερία τους και να μιλούν για δημοκρατία και οι μουσικοί να τραγουδούν ‘δημοκρατικά’ τραγούδια, αυτή η ελευθερία δεν διήρκεσε πολύ όταν την εξουσία της χώρας ανέλαβε η ομάδα SPDC (State Peace and Development Council) -1988 έως 1997- που απαγόρευσε την κυκλοφορία όσων τραγουδιών μιλούσαν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Το καθεστώς SPDC όριζε μεταξύ άλλων πως κάθε παραγωγή βίντεο που σχετιζόταν με θέματα πολιτικά, θρησκείας, εθνικών μειονοτήτων, σεξ, ναρκωτικών και εγκλημάτων θα περνούσε από αυστηρό έλεγχο και οι παραγωγοί ήταν υποχρεωμένοι να υπογράφουν ένα συμφωνητικό ότι αποδέχονται τους νέους αυτούς όρους. Το φαινόμενο της λογοκρισίας στη Μπούρμα εξακολουθεί να υπάρχει ακόμα και σήμερα ενώ αρκετοί καλλιτέχνες έχουν φύγει στην εξορία λόγω της ανυπόφορης κατάστασης που επικρατεί στη χώρα τους.¹¹

ΙΣΡΑΗΛ

Στο Ισραήλ η μουσική λογοκρισία οδηγούσε ακόμα και σε καταστροφή των μουσικών οργάνων από τους ισραηλινούς στρατιώτες. Όταν ξεκινούσαν διάφορες εκδηλώσεις μουσικής, οι Παλαιστίνιοι έπρεπε να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα και να απαγορεύσουν την κυκλοφορία στους δρόμους ώστε το ακροατήριο και οι μουσικοί να μην κινδυνεύσουν από τυχόν αναταραχές. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα είναι η τραγουδίστρια Yafa Yarkoni (1925- 2012) , το 2002 ως ισραηλινή νικήτρια και υπέρμαχος της συναίνεσης ,γνωστή και ως «τραγουδίστρια του πολέμου», διασκεδάζε με τα τραγούδια της στο μέτωπο τους στρατιώτες για περισσότερο από μισό αιώνα.

---

¹¹ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη, Zed Books. Σελ.39-61.

Ωστόσο δεν μπορούσε να προβάλει τη μουσική της στο Ισραήλ και όλες οι συναυλίες της ακυρώνονταν ενώ και η ζωή της είχε απειληθεί πολλές φορές.¹²

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Στο δυτικό ημισφαίριο της γης και ειδικότερα στην Αμερική, η λογοκρισία της μουσικής ξεκινά το 1940, όταν ο ραδιοφωνικός σταθμός NBC κατέστρεψε 147 τραγούδια που το περιεχόμενο τους είχε σεξουαλικά υπονοούμενα. Το 1942 η κυβέρνηση απαγόρευσε σε όλους τους ραδιοφωνικούς σταθμούς τη πρόγνωση του καιρού ώστε να αποφευχθούν τυχόν αεροπειρατείες και τρομοκρατίες από τους εχθρούς. Επί προεδρίας Ντουάιτ Αϊζενχάουερ, το 1954, έγινε προσπάθεια απαλλαγής από το ραδιοφωνικό σταθμό των μαύρων R&B καλλιτεχνών αφού η κυβέρνηση πίστευε ότι προέβαλαν προς τα έξω μια αρνητική εικόνα για τη μουσική, της οποίας το περιεχόμενο ήταν ανήθικο. Το 1967 ο ραδιοφωνικός σταθμός ABC προσπάθησε να καταστρέψει όλα τα τραγούδια που αναφέρονταν στο σεξ, στη βλασφημία και στα ναρκωτικά ενώ το 1970 η Federal Communications Commission (Ομοσπονδιακή Επιτροπή Επικοινωνίας)¹³ απαγόρευσε σε όλους τους ραδιοφωνικούς σταθμούς να παίζουν τραγούδια που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Η μουσική λογοκρισία στην Αμερική έφτασε στο απόγειο της μετά την 11η Σεπτεμβρίου του 2001 και την επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου, όταν λογοκρίθηκαν όσα τραγούδια είχαν θέμα τον πόλεμο, την ζωή, το θάνατο, τα αεροσκάφη και τους ουρανοξύστες. Υπήρξε μάλιστα λογοκρισία τόσο στο στίχο όσο και σε άλλα είδη τέχνης που σχετίζονταν έμμεσα με τη μουσική, όπως π.χ. τη φωτογραφία καθώς απαγορεύονταν η κυκλοφορία των εξώφυλλων των άλμπουμ που απεικόνιζαν το World Trade Center.

Το 2003 το συγκρότημα Dixie Chicks υπέστη σημαντική λογοκρισία όταν η μετάδοση των τραγουδιών τους απαγορεύτηκε σε 262 ραδιοφωνικούς σταθμούς της Αμερικής. Αιτία αυτής της εξέλιξης, ήταν η δήλωση του συγκροτήματος σε συναυλία που πραγματοποιήσαν στο Λονδίνο, ότι ντρέπονται που κατάγονται από το ίδιο

---

¹² Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη, Zed Books.σελ.145.

¹³ <http://www.fcc.gov/>

μέρος- Τέξας- με τον τότε Πρόεδρο της Αμερικής Τζορτζ Μπους. ¹⁴ Η δήλωσή τους αυτή, ήταν ένας τρόπος διαμαρτυρίας για την έναρξη του πολέμου στο Ιράκ. ¹⁵

Η μεγαλύτερη απογοήτευση όμως ήρθε το 2008, όταν η κυβέρνηση έστειλε ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e- mail) στο μεγαλύτερο ραδιοφωνικό σταθμό της Αμερικής, το Clear Channel με μια λίστα 150 τραγουδιών τα οποία θεωρούσε στιχουργικά επικίνδυνα λόγω του ότι το περιεχόμενό τους είχε να κάνει με την 11η Σεπτεμβρίου όπως : αεροσκάφη, ουρανοξύστες, θάνατο , φωτιά. Τα τραγούδια αυτά ουσιαστικά «εκτελέστηκαν» αφού απαγορεύτηκε η αναπαραγωγή τους από τους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Στη λίστα αυτά συμπεριλαμβάνονταν τραγούδια διεθνώς αναγνωρισμένων ερμηνευτών και συγκροτημάτων όπως είναι οι Beatles, οι Queen, ο Elton John, ο Santana, οι Metallica, οι Black Sabbath και ο Louis Armstrong. ¹⁶

ΓΑΛΛΙΑ

Η λογοκρισία στη Γαλλία ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 και επικεντρώνεται κυρίως στη γαρ μουσική και στη μουσική των μειονοτήτων καθώς η θεματολογία των τραγουδιών τους θεωρούνταν πολύ φτωχή. Στην κατεύθυνση αυτή συνέβαλαν τόσο τα τοπικά ραδιόφωνα όσο και οι τηλεοπτικοί σταθμοί στους οποίους δεν επιτρέπονταν να αναπαράγουν το συγκεκριμένο είδος μουσικής. Χαρακτηριστικό είναι ένα γεγονός που συνέβη το 1996 όταν τα μέλη της μπάντας NTM (Nique Ta Mere) φυλακίστηκαν για δυο μήνες και απαγορεύτηκε η μουσική τους από τα ραδιόφωνα για χρονικό διάστημα 6 μηνών¹⁷. Μεγάλο ρόλο Έπαιξαν και οι παραγωγοί και οι ιδιοκτήτες αιθουσών συναυλιών, που δεν δεχόταν να προβάλλουν οτιδήποτε είχε σχέση με το συγκεκριμένο είδος μουσικής, διότι πίστευαν πως η ραπ μουσική θα προκαλούσε βίαιες αναταραχές και οι συναυλίες θα υποβαθμιζόνταν. ¹⁸Οι εκπρόσωποί της υποστήριζαν ότι ήταν μουσική του δρόμου και οι στίχοι των τραγουδιών ήταν αρκετά ακατέργαστοι. Για τους νέους ωστόσο, η

¹⁴ http://www.cbsnews.com/2100-207_162-544132.html

¹⁵ <http://freemuse.org/archives/715>

¹⁶ <http://abcnews.go.com/Entertainment/story?id=102369&page=2#.UWBpTFf-uSo>

¹⁷ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ.198

¹⁸ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ.202

rap ήταν και εξακολουθεί να είναι πηγή ζωής ενώ παίζει και σημαντικό ρόλο στη καθημερινότητα τους μιας και εκφράζονται ελεύθερα μέσω αυτής.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Θύμα λογοκρισίας έπεσε το 1981 το συγκρότημα The Police όταν το τραγούδι τους με τίτλο «Invisible Sun», του οποίου οι στίχοι ήταν εμπνευσμένοι από τη Βόρεια Ιρλανδία, αποκλείστηκε από το BBC. Μερικά χρόνια αργότερα, το 1993, όλοι οι βρετανικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί σταμάτησαν την αναπαραγωγή του τραγουδιού Sad Affair του συγκροτήματος Marxman. Μέσω των στίχων αυτού του τραγουδιού, τα μέλη του συγκροτήματος διαμαρτύρονταν για την παρουσία των βρετανικών στρατευμάτων στη Βόρεια Ιρλανδία.¹⁹

ΚΙΝΑ

Το 2011 η κυβέρνηση της Κίνας εξέδωσε μια λίστα στην οποία περιλαμβάνονται διάφορα τραγούδια, που δεν επιτρέπεται να μεταδίδονται από τα τοπικά μέσα αλλά και να ακούγονται από τους πολίτες, με την αιτιολογία ότι το περιεχόμενό τους είναι κακόγουστο και χυδαίο.²⁰ Στη λίστα αυτοί, υπάρχουν και τα τραγούδια διεθνώς αναγνωρισμένων καλλιτεχνών, όπως η Lady GaGa, η Beyonce και οι Backstreet Boys.

Η λίστα με τα απαγορευμένα τραγούδια, ήταν το αποκορύφωμα της πολιτικής που είχε ήδη ανακοινώσει η κινεζική κυβέρνηση, με το σκεπτικό της προστασίας της εθνικής της κυριαρχίας. Το 2008, η τραγουδίστρια Bjork είχε προκαλέσει θύελλα αντιδράσεων, όταν στο τέλος μιας συναυλίας της που έδωσε στη συγκεκριμένη χώρα, φώναξε «Θιβέτ, Θιβέτ», διαμαρτυρόμενη με αυτόν τον τρόπο για την κυριαρχία του Θιβέτ.²¹

---

¹⁹ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/7464668.stm

²⁰ <http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/24/banned-china-lady-gaga-perry>

²¹ <http://www.nme.com/news/bjork/38235>

Μουσική Λογοκρισία για φυλετικούς λόγους

Μια άλλη μορφή λογοκρισίας είναι εκείνη που ασκείται για φυλετικούς λόγους. Έχει τις ρίζες της στο ρατσισμό και σε κάποιες χώρες στηρίζεται κυρίως στη διάκριση μεταξύ λευκών και μαύρων.

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Στη νότιο Αφρική η μουσική λογοκρισία ξεκινά χρονολογικά το 1940 και στηρίζεται κυρίως πάνω στο φυλετικό διαχωρισμό²². Χαρακτηριστικό γεγονός ήταν όταν ένας μαύρος τραγουδούσε μαζί με ένα λευκό στη σκηνή, μπορούσε ή να ακυρωθεί η συναυλία ή ακόμα και να καταστραφεί ολόκληρη η δισκογραφική δουλειά. Λογοκρισία υπήρχε και στο στίχο με αποτέλεσμα οι μουσικοί και το κοινό να απομακρυνθούν από κάθε καινούργια τάση μουσικής και αρκετοί από τους μουσικούς να φεύγουν για την εξορία.

Οι μουσικοί αρκετά συχνά χρησιμοποιούσαν τη γλώσσα του δρόμου στα τραγούδια τους ώστε να μην καταλαβαίνουν οι εκπρόσωποι του δημόσιου εμπορικού οργανισμού ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών - South African Broadcasting Corporation (SABC) ²³ - τα κρυφά νοήματα που μετέδιδαν στο κοινό. Μάλιστα, αρκετές φορές η αστυνομία σταματούσε τις συναυλίες, πετούσε χημικά στις μπάντες και εξευτέλιζε τους μουσικούς μπροστά στο κοινό τους.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησαν οι πρώτες αντιδράσεις εναντίον του συστήματος και της λογοκρισίας και άρχισαν να κυκλοφορούν οι πρώτες εφημερίδες που ασκούν έντονη κριτική στη κυβέρνηση για τη φυλετική λογοκρισία.²⁴

---

²² Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ.86-87.

²³ <http://www.sabc.co.za/wps/portal/SABC/SABCHOME>

²⁴ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ.83-93

Μουσική Λογοκρισία για Θρησκευτικούς Λόγους

Οι διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις, αποτελούν αιτία λογοκρισίας στην τέχνη γενικότερα και στη μουσική ειδικότερα, σε πολλές χώρες του κόσμου. Ο φανατισμός και η έλλειψη ανεξιθρησκίας- που ακόμα και στον 21^ο αιώνα δεν αποτελεί σε κάποια σημεία του πλανήτη αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα- οδηγεί τους έχοντες εξουσία, στη λογοκρισία του πενταγράμμου.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η περίπτωση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν²⁵ αποτελεί ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά είδη μουσικής λογοκρισίας ανά τον κόσμο. Συνήθως η λογοκρισία ασκείται από την εξουσία και έχει τη μορφή της απαγόρευσης και του εκφοβισμού, ακόμα και των απειλών κατά της ζωής των καλλιτεχνών. Όμως στη περίπτωση του Αφγανιστάν, οι Ταλιμπάν απαγόρευσαν κάθε είδους μουσικής σε αντίθεση με άλλους λαούς που απαγόρευσαν συγκεκριμένες φόρμες. Συγκεκριμένα, κατέστρεψαν κάθε είδους μουσικό όργανο και φόρμα μουσικής, όλα τα ρεπερτόρια ενώ το να τραγουδήσει κάποιος ήταν κάτι που δεν μπορούσε να συμβεί.²⁶

Όταν το 1996, οι Ταλιμπάν πήραν τον έλεγχο της Καμπούλ, έθεσαν αρχές και νόμους που έπρεπε ο λαός να τηρήσει. Αναλυτικότερα, απαγόρευσαν την αναπαραγωγή μουσικής σε καταστήματα και ξενοδοχεία, ενώ δεν επιτρεπόταν να κυκλοφορούν κασέτες με μουσική στο εμπόριο. Εάν έπεφτε στην αντίληψη τους η κυκλοφορία κασέτας σε κάποιο κατάστημα, τότε ο καταστηματάρχης έπρεπε να φυλακιστεί και το κατάστημα έκλεινε. Στην περίπτωση όμως που βρίσκονταν πέντε μάρτυρες να εγγυηθούν υπέρ αυτού του καταστήματος, τότε αυτό να μην θα άνοιγε αλλά το «έγκλημα» θα περνούσε καιρός για να διαγραφεί. Οι νόμοι των Ταλιμπάν όριζαν ακόμα ότι εάν κάποιο είδος κασέτας βρισκόταν μέσα σε κάποιο επιβατικό όχημα, ο οδηγός θα φυλακίζονταν ενώ στην περίπτωση που γινόταν κάποιος γάμος²⁷ και ήθελαν να παίξουν μουσική και να χορέψουν έπρεπε να πάρουν άδεια. Εάν

²⁵ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη, Zed Books,σελ.19-27.

²⁶ Tapper, Richard, 2005, Breaking the Silence: Music in Afghanistan by Simon Broughton; A Kabul Music Diary, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology.

²⁷ Sultanova, Razia, 2005, Music and Identity in Central Asia: Introduction, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology.

μάλιστα παρατηρούνταν ηχορύπανση τότε η κεφαλή της οικογένειας (ο πατέρας) έπρεπε να συλληφθεί και να τιμωρηθεί.

Οι Ταλιμπάν έφταναν σε ακραίες καταστάσεις όπως το να κρεμάνε τα μουσικά όργανα από τα δέντρα και να τα καίνε σε δημόσια στάδια. Η εφημερίδα του Αφγανιστάν Itafaq-e Islam αναφέρει ότι στις 10 Δεκεμβρίου του 1998 στο στάδιο Herat έγινε μια μεγάλη καύση μουσικών οργάνων και το μόνο που δεν κατέστρεψαν ήταν ο daireh, το οποίο δεν το θεώρησαν ως μουσικό όργανο καθώς παίζονταν κυρίως από γυναίκες και είναι συνοδευτικό στο τραγούδι και στο χορό όπου έχει θρησκευτικό ρόλο. Τα δε μουσικά όργανα που φυλάσσονταν στο ραδιόφωνο του Αφγανιστάν καταστράφηκαν ολοσχερώς με εξαίρεση το grand piano για το οποίο οι Ταλιμπάν υπέθεσαν πως δεν είναι κάποιο μουσικό όργανο.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου κυριαρχίας των Ταλιμπάν (1996- 2001) κανένα είδος μουσικής δεν έκανε την εμφάνισή του από το ραδιοφωνικό σταθμό της Καμπούλ. Ο τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός μετονομάστηκε σε Sharia – όρος που χρησιμοποιείτε για να αποδώσει τον ισλαμικό νόμο ²⁸- και μετέδιδε κυρίως ειδήσεις και θρησκευτικά προγράμματα. Κάθε υλικό που υπήρχε με μουσική και κινηματογραφικές ταινίες από την Ινδία καταστράφηκε εκτός από τον τηλεοπτικό εξοπλισμό αφού οι Ταλιμπάν θεώρησαν ότι μια μέρα θα τους φανεί χρήσιμος. Πολλοί Αφγανοί μουσικοί εξορίστηκαν πριν την είσοδο των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν και μεταφέρθηκαν σε γειτονικές περιοχές όπως το Πακιστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Ιράν, ενώ ορισμένοι με πιο υψηλό επίπεδο γνώσεων ακολούθησαν το δρόμο προς τη Δύση. Οι Ταλιμπάν επινόησαν ένα καινούργιο είδος μουσικής, το tarana, που είναι τραγούδι χωρίς όμως τη συνοδεία μουσικών οργάνων.

Η μεγαλύτερη επανάσταση απέναντι στους Ταλιμπάν ήρθε με τη ταινία «Τιτανικός»²⁹. Το Νοέμβριο του 2000 το BBC παρουσίασε την ταινία που είχε μεγάλη απήχηση στο κοινό και την οποία μάλιστα φέρονταν να έχουν δει και οι ίδιοι οι Ταλιμπάν. Ο λαός ένιωθε ότι ταυτίζεται με τους ήρωες της ταινίας ενώ ακόμα και οι κουρείς υιοθέτησαν το κούρεμα του Leonardo Di Caprio. Επρόκειτο για μια έμμεση αλλά ουσιαστική «εισβολή» της Δύσης στον πολιτισμό του Αφγανιστάν.

---

²⁸ <http://www.discoverthenetworks.org/viewSubCategory.asp?id=774>

²⁹ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη, Zed Books,σελ.24.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Η μουσική λογοκρισία στη Τουρκία ξεκίνησε αρχικά για θρησκευτικούς λόγους. Συγκεκριμένα, όταν ηττήθηκε η οθωμανική αυτοκρατορία κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, τα ηνία της χώρας ανέλαβε το 1919 ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Στις 23 Οκτωβρίου 1923, η νέα τουρκική κυβέρνηση στηρίχθηκε στο δόγμα « ένα έθνος, μια γλώσσα, μια ιστορία και ένας πολιτισμός ». Το 1925 στην Άγκυρα, ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός απαγόρευσε την οθωμανική μουσική και πιο συγκεκριμένα το είδος 'A la Turca'³⁰ το οποίο ήταν αρκετά δημοφιλές τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και σε άλλες περιοχές.

Δυστυχώς η λογοκρισία για πολιτικούς λόγους εξακολουθούσε να υπάρχει από το 1925 ως και το 2000. Οι Τούρκοι υποστήριζαν πως ό,τι προέρχεται από τη Δύση είναι καλό ενώ ότι προέρχεται από την Ανατολή κάνει κακό στο λαό.

Το 1950 έχουμε την εμφάνιση της Rock μουσικής, η οποία προβαλλόταν από το TRT(Turkish Radio Television) και η οποία ήταν αρκετά αρεστή προς το κοινό, η οποία σιγά σιγά έγινε η ποπ μουσική της Τουρκίας. Μια τέτοια ανταπόκριση από το κοινό δεν την 'άντεξαν' οι αρχές και την απαγόρευσαν από όλα τα τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα υποστηρίζοντας ότι το συγκεκριμένο είδος μουσικής είναι επικίνδυνο και ότι μπορεί να είναι επιβλαβές στο κοινό. Σήμερα πλέον η μουσική λογοκρισία εστιάζεται εναντίων των έργων των Κούρδων και των μειονοτήτων. Ό,τι περιέχει κουρδική μουσική αμέσως απαγορεύεται, οι συναυλίες συνεχίζουν να ακυρώνονται από την κυβέρνηση και όταν κάποιες διεξάγονται οι αρχές προβαίνουν έπειτα σε συλλήψεις.³¹

ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

---

³⁰ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ.190.

³¹ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books,σελ 192-196.

Το 2012, μια από τις πιο γνωστές τραγουδίστριες της διεθνούς μουσικής σκηνής, η Lady GaGa, αναγκάστηκε να ακυρώσει την προγραμματισμένη συναυλία της στην Ινδονησία. Οι Ισλαμιστές, θεώρησαν ότι το σόου που επρόκειτο να παρουσιάσει ήταν προκλητικό έως χυδαίο και θα επηρέαζε αρνητικά τους νέους της χώρας.³²

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ένα από τα πλέον γνωστά διεθνώς τραγούδα, το «**They Don't Care About Us**» του Michael Jackson, είναι προϊόν λογοκρισίας. Το 1995, οι αρχικοί του στίχοι κρίθηκαν αντισημιτικοί και ο καλλιτέχνης αναγκάστηκε να τους αλλάξει. Οι διαμαρτυρίες που παρατηρήθηκαν τότε ήταν ιδιαίτερα έντονες από τις κοινότητες των Εβραίων και ο Jackson προέβη σε δηλώσεις, υποστηρίζοντας ότι ο ίδιος δεν είναι ρατσιστής.³³ Παλαιότερα, το 1992, στο «Saturday Night Live» η Sinead O'Connor, ολοκλήρωσε την ερμηνεία της στο τραγούδι του Bob Marley «War», σκίζοντας στον αέρα τη φωτογραφία του Πάπα Ιωάννη Παύλου, λέγοντας μάλιστα τη φράση «Πολεμήστε τον αληθινό εχθρό». Η κίνησή της αυτή, σήμανε την αρχή του τέλους για την καριέρα της. Η O'Connor λογοκρίθηκε, ενώ αιτιολόγησε την πράξη της λέγοντας ότι ήθελε να ευαισθητοποιήσει το κοινό ενάντια στην σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων στην Καθολική Εκκλησία.³⁴

Μουσική λογοκρισία που σχετίζεται με το φύλο

Εκτός από τις περιπτώσεις λογοκρισίας που όπως αναφέρθηκε παραπάνω ασκούνται λόγω πολιτικών, φυλετικών και θρησκευτικών λόγων, έχει σημειωθεί και ένα περιστατικό που σχετίζεται με το φύλο. Το 2012 στον Καναδά, με απόφασή του το καναδικό ραδιοτηλεοπτικό συμβούλιο (Canadian Broadcast Standards Council) έκρινε ότι το τραγούδι «Money for Nothing» του βρετανικού συγκροτήματος Dire

³² <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-18224783>

³³ <http://www.smh.com.au/opinion/blogs/chutzpah/was-michael-jackson-a-racist-20100113-m5gd.html>

³⁴ <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/10/the-redemption-of-sinead-oconnor/263020/>

Straits είναι πολύ προσβλητικό, λόγω ενός στίχου που θεωρήθηκε προσβλητικός για τους ομοφυλόφιλους. Πρόκειται για τη φράση «that little faggot» που σημαίνει «η μικρή αυτή αδερφή» και που ακούγεται στο ρεφραίν του τραγουδιού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αν και το τραγούδι κυκλοφόρησε το 1985 σε single αλλά και στο άλμπουμ «Brothers in Arms» του συγκροτήματος, λογοκρίθηκε 25 χρόνια μετά.³⁵

---

³⁵ <http://www.guardian.co.uk/music/2011/jan/17/dire-straits-money-nothing-banned>

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το Ιράν κατά τον 20^ο και 21^ο αιώνα- Ιστορικά στοιχεία

Από τη στιγμή που καταγράφηκε για πρώτη φορά στην ιστορία ως Περσία, το σημερινό Ιράν, κατακτήθηκε και κυβερνήθηκε από πολλές δυναστείες, βρέθηκε συχνά σε αναταραχές και γνώρισε μεγάλες πολιτικές αλλαγές, που δε συνέβαλαν στην ομαλή διατήρηση των ισορροπιών στο εσωτερικό του. Για τις ανάγκες της παρούσης πτυχιακής, η ιστορική ανασκόπηση επικεντρώνεται στον 20^ο και 21^ο αιώνα. Το χρονικό αυτό διάστημα, χωρίζεται σε δυο μεγάλες περιόδους, πριν και μετά την επανάσταση του 1979. Αφετηρία της πρώτης περιόδου είναι το 1925 και της δεύτερης το 1979.

Η περίοδος πριν την επανάσταση του 1979

Το Ιράν, εμφανίζεται στην ιστορία με την ονομασία Περσία, την οποία διατήρησε από το 3200 π.Χ. μέχρι το 1935, οπότε με προεδρικό διάταγμα επί αυτοκρατορίας του Σάχη Reza Shah Pahlavi υιοθέτησε τη σημερινή.³⁶ Στη μακρόχρονη πορεία του, κυβερνήθηκε από πολλές δυναστείες, με πιο πρόσφατη τη δυναστεία των Qajarid, που ηγήθηκε του Ιράν από το 1795 έως το 1925.

Η ανατολή του 20^{ου} αιώνα, βρήκε το Ιράν να καταβάλλει ένα διπλό αγώνα. Από τη μια πλευρά, οι Ιρανοί έπρεπε να παλέψουν για να διατηρήσουν την εθνική ανεξαρτησία τους, ενώ την ίδια ώρα, τη χώρα διεκδικούσαν -λόγω της γεωπολιτικής της σημασίας- η Ρωσία και η Μεγάλη Βρετανία.³⁷ Τελικά τον Αύγουστο του 1907, σε σχετική συνθήκη που υπογράφηκε, η Ρωσία έθεσε υπό τον έλεγχο της το βόρειο μέρος του Ιράν, η Μεγάλη Βρετανία το νότιο ενώ η κεντροδυτική ζώνη παρέμεινε ουδέτερη. Ένα χρόνο αργότερα ανακαλύφθηκαν στο Ιράν τα πρώτα κοιτάσματα μαύρου χρυσού. Ταυτόχρονα, στο εσωτερικό της χώρας, βρισκόταν σε εξέλιξη η

³⁶ <http://www.iran-heritage.org/interestgroups/language-article5.htm>

³⁷ Ayatollahi, Habibollah, 2002, The book of Iran: The history of Iranian Art, σελ.303-305.

Συνταγματική Επανάσταση που διήρκησε από 1905 έως το 1911 αφού το έθνος της χώρας δεν άντεχε την εκμετάλλευση των ξένων δυνάμεων. Τον Αύγουστο του 1906 εκδόθηκε διάταγμα, που περιόριζε την εξουσία που ασκούσαν οι μονάρχες. Το πρώτο κοινοβούλιο συγκλήθηκε τον Οκτώβριο του 1906 με σκοπό να αναλάβει το έργο της συγγραφής ενός συντάγματος. Τον Οκτώβριο του 1907 ο νέος βασιλιάς υπέγραψε το Συμπληρωματικό Θεμελιώδη Νόμο. Τα δύο αυτά έγγραφα αποτέλεσαν μαζί τον πυρήνα του Ιρανικού Συντάγματος. Η πορεία της Συνταγματικής Επανάστασης θα παραμείνει βραχόδης για τα επόμενα χρόνια. Παρόλο που το κοινοβούλιο και το σύνταγμα διατηρήθηκαν, το πνεύμα της συνταγματικής διακυβέρνησης υπέστη σοβαρότατο πλήγμα.³⁸

Εν έτη 1921, την εξουσία της χώρας ανέλαβε μέσω πραξικοπήματος ο στρατηγός Reza Shah Pahlavi, ο οποίος αυτοανακηρύχθηκε Σάχης το 1925 και ακολούθησε διαφορετική εξωτερική πολιτική. Κυβέρνησε το Ιράν για 16 χρόνια, εγκαθιδρύοντας τη δυναστεία των Pahlavi η οποία βασίλευε στη χώρα μέχρι την Ισλαμική Επανάσταση. Όταν ξέσπασε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Reza Shah Pahlavi προσπάθησε να κρατήσει η χώρα του ουδέτερη στάση αλλά βρέθηκε αντιμέτωπος με το δίλημμα που απέφευγε. Κλήθηκε δηλαδή να επιλέξει εάν θα συμμαχήσει με τους Γερμανούς ή με τους Άγγλους και τους Ρώσους, που ανήκαν στο ίδιο στρατόπεδο. Η απόφασή του τότε, καθόρισε και την άμεση μετέπειτα πορεία του.

Πιο συγκεκριμένα, ο Reza Shah Pahlavi, δημιούργησε ισχυρούς πολιτισμικούς και τεχνολογικούς δεσμούς με τη Γερμανία και όταν αυτή η σχέση θεωρήθηκε από τους συμμάχους του, ως προβληματική, αναγκάστηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 1941 να παραιτηθεί από το θρόνο του και βασιλιάς στέφθηκε ο νεαρός γιος του, Mohammad Reza Pahlavi ο οποίος έμεινε στην εξουσία μέχρι το 1979. Ο Reza Shah Pahlavi πέθανε στην εξορία το 1944.

Ο Mohammad Reza Pahlavi ήταν είκοσι δύο ετών όταν ανέλαβε τη θέση του ως Σάχης του Ιράν. Δυο χρόνια μετά την ανακήρυξή του ως Σάχης, βρέθηκε στη δίνη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα από τα πλέον αιφνίδια γεγονότα που βίωσε ήταν η αναπάντεχη και δίχως προειδοποίηση επίσκεψη στην Τεχεράνη των τριών ηγετών των ισάριθμων τότε μεγάλων δυνάμεων. Του Ρώσου Στάλιν, του Βρετανού Τσώρτσιλ και του Αμερικανού Ρούζβελτ. Εκείνο το διάστημα πραγματοποιήθηκε η Διάσκεψη της

---

³⁸ <http://www.nyu.edu/greyart/exhibits/iran/briefhistory/index.html>

Τεχεράνης, η οποία διήρκεσε από τις 28 Νοεμβρίου έως την 1^η Δεκεμβρίου του 1943. Ο Mohammad Reza βλέποντας τη χώρα του να διαμελίζεται αποφάσισε να πλησιάσει τους Αμερικανούς, οι οποίοι ήταν και οι πιο πρόσφατοι εχθροί του, με την ελπίδα να τη σώσει. Αυτή του η απόφαση ήταν σωτήρια για το Ιράν, αφού με το τέλος του πολέμου, οι Αμερικανοί απαίτησαν την εκκένωση των περιοχών που είχαν καταληφθεί στη διάρκεια των εχθροπραξιών.

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, το Ιράν θα βιώσει στο εσωτερικό του μια ακόμα μεγάλη αναταραχή που έχει τις ρίζες της στο έτος 1951, όταν πρωθυπουργός της χώρας διορίστηκε ο Mohammed Mossadegh. Ο τελευταίος ήρθε σε ρήξη με το Σάχη, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν στη χώρα εμφύλιες μάχες, μεταξύ των υποστηρικτών του Mossadegh και του Σάχη. Τελικώς επικράτησαν οι υποστηρικτές του Σάχη και ο Mossadegh καταδικάστηκε για εσχάτη προδοσία. Το 1963, ο Σάχης ανήγγειλε τη Λευκή Επανάσταση, ένα πρόγραμμα βασισμένο στον εκσυγχρονισμό, που περιελάμβανε την αγροτική μεταρρύθμιση, την εθνικοποίηση των δασών, την πώληση των κρατικών επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα, ένα πρόγραμμα διανομής κερδών για βιομηχανικούς εργάτες αλλά και τη δημιουργία ενός Σώματος Παιδείας για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού στις αγροτικές περιοχές. Τα σχέδια αυτά, ενισχύθηκαν σημαντικά σε οικονομικό επίπεδο από την εκμετάλλευση των αποθεμάτων πετρελαίου στο Ιράν.³⁹ Στα πλαίσια της Λευκής Επανάστασης εφαρμόστηκαν και άλλες δημοκρατικές κινήσεις. Μεταξύ άλλων δόθηκε στις Ιρανές γυναίκες το δικαίωμα ψήφου, αυξήθηκε η ελάχιστη νόμιμη ηλικία γάμου των γυναικών στα 18 χρόνια, βελτιώθηκαν τα νομικά δικαιώματα των γυναικών βελτιωμένα σε ζητήματα διαζυγίου και επιμέλειας τέκνων.

Η περίοδος μετά την επανάσταση του 1979⁴⁰

Οι μεταρρυθμίσεις της Λευκής Επανάστασης βρήκαν αντίθετους τους εκπροσώπους του κλήρου, ανάμεσα στους οποίους βρισκόταν και ο πνευματικός ηγέτης Rouhollah Mousavi Khomeini.⁴¹ Ο Khomeini αντιτάχθηκε στην πολιτική του

³⁹ <http://www.nyu.edu/greyart/exhibits/iran/briefhistory/index.html>

⁴⁰ <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14542438>

⁴¹ http://www.iranchamber.com/history/rkhomeini/ayatollah_khomeini.php

Σάχη, για αυτό και ο Ιρανός ηγέτης τον εξόρισε δίχως όμως να καταφέρει να περιορίσει τη δράση του, η οποία συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση. Εν μέσω πολλών διαμαρτυριών, ο Σάχης επέβαλε στρατιωτικό νόμο, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια του λαού και σηματοδοτώντας την αρχή του τέλους της εξουσίας του. Τον Ιανουάριο του 1979 η οικογένεια του Σάχη εγκαταλείπει τη χώρα και ένα μήνα αργότερα επιστρέφει στο Ιράν ο Khomeini ο οποίος ηγήθηκε της Ιρανικής Επανάστασης, δημιουργώντας μια θεοκρατική δημοκρατία, υπό τη σκέπη των ισλαμικών αρχών.⁴² Την ίδια χρονιά μετά από δημοψήφισμα ανακηρύσσεται η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν. Για την πιστοποίησή της, διεξήχθη εθνικό δημοψήφισμα στο οποίο συμμετείχαν όλοι οι Ιρανοί άνω των 18 ετών, άνδρες και γυναίκες, που σε ποσοστό που ξεπέρασε το 98% ψήφισαν θετικά στην αντικατάσταση της μοναρχίας.

Το Σεπτέμβριο του 1980, το Ιράν δέχεται την αιφνίδια εισβολή των ιρακινών στρατευμάτων στο νοτιοδυτικό του τμήμα. Οι δύο χώρες, βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση μέχρι και το 1988 και οι εχθροπραξίες σταματούν με τη διαμεσολάβηση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Τον Ιούνιο του 1989 ο Rouhollah Mousavi Khomeini πεθαίνει και ένα σώμα ανώτερων εκλεγμένων κληρικών επιλέγει ως ανώτατο ηγέτη του Ιράν τον Ayatollah Seyyed Ali Khamenei. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου νέος ηγέτης αναδεικνύεται μετά από εκλογές ο Akbar Hashemi Rafsanjani. Το Μάιο του 1997, τις προεδρικές εκλογές κερδίζει ο Seyyed Mohammad Khatami, ο οποίος επανεκλέγεται τον Ιούνιο του 2001. Το 2005 πρόεδρος εκλέγεται ο Mahmoud Ahmadinejad ο οποίος και κέρδισε και μια ακόμα προεδρική θητεία, στις αρχαιρεσίες του 2009. Η πολιτική του Ahmadinejad ωστόσο, έχει πολλές φορές απασχολήσει τόσο την κοινή γνώμη όσο και τους αρχηγούς άλλων κρατών. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, με ψήφισμά της το Νοέμβριο του 2005 καταδίκασε τις δηλώσεις του Ιρανού προέδρου περί καταστροφής του Ισραήλ ενώ επεσήμανε ότι « οι δηλώσεις του Προέδρου Αχμαντινετζάντ δημιουργούν ανησυχίες για το ρόλο του Ιράν στην περιοχή και για τις μελλοντικές του προθέσεις».⁴³

Ο Mahmoud Ahmadinejad πάντως, δε σταματά να προκαλεί με τις δηλώσεις του, όπως αυτές καταγράφονται από τα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης. Το Σεπτέμβριο του 2009, ο Ιρανός πρόεδρος είχε ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων και

⁴² <http://www.nyu.edu/greyart/exhibits/iran/briefhistory/index.html>

⁴³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0441+0+DOC+XML+V0//EL>

δέχθηκε επικριτικές δηλώσεις από τη Βρετανία όταν δήλωσε ότι « και μόνο η ύπαρξη αυτού του καθεστώτος (του ισραηλινού) είναι ύβρις προς την αξιοπρέπεια των λαών. Οι Δυτικοί ξεκίνησαν το μύθο για το Ολοκαύτωμα. Ψεύδονται. Αρχικώς έκαναν αυτό που ήθελαν και στη συνέχεια υποστήριξαν τους Εβραίους. Εάν πιστεύουν ότι το Ολοκαύτωμα είναι πραγματικότητα, τότε γιατί δεν έγινε ποτέ μια μελέτη γι' αυτό». ⁴⁴ Ο ίδιος, το Μάρτιο του 2010, προκάλεσε την οργή της Αμερικής όταν χαρακτήρισε χονδροειδή ψέματα τις επιθέσεις εναντίον των δίδυμων πύργων το Σεπτέμβριο του 2001. ⁴⁵ Επικριτικός όμως στάθηκε το 2012 με δηλώσεις που έκανε, απέναντι στους ομοφυλόφιλους, αφού επιχείρησε να εξισώσει την ομοφυλοφιλία με το κλέψιμο λέγοντας χαρακτηριστικά: «Η ομοφυλοφιλία σταματά την αναπαραγωγή. Ποιός είπε ότι με το να μην αποδεχόμαστε μια άσχημη συμπεριφορά ή πράξη στερούμε την ελευθερία κάποιου; Ίσως σε κάποιες χώρες να θέλουν να νομιμοποιήσουν το κλέψιμο». ⁴⁶

---

⁴⁴ <http://www.inews.gr/20/apaisies-oi-diloseis-Ahmadinejad.htm>

⁴⁵ <http://www.zougla.gr/page.ashx?pid=2&aid=111640&cid=5>

⁴⁶ <http://www.avmag.gr/archives/25011>

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ιρανική μουσική

Η ιρανική μουσική αποτελεί τέκνο της αραβικής και για αυτό τα όργανα και οι τεχνικές τους έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά.⁴⁷ Ταυτόχρονα, είναι βαθύτατα επηρεασμένη από το Ισλάμ με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τη μουσική απαγγελία του κορανίου.⁴⁸

Χαρακτηριστικά της ιρανικής μουσικής⁴⁹

Η ιρανική κλασική μουσική, στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο ραντίφ (radif), που κυριολεκτικά σημαίνει σειρά (row) και είναι μια σύνθεση κομματιών αυτοσχεδιασμού. Η λέξη Ραντίφ επίσης χρησιμοποιείται για να δηλώσει τις ομάδες των κομματιών που αποτελούν τα επτά dastgah(σύστημα, οργάνωση) και πέντε avaz(τραγούδι, ψαλμωδία, φωνή).⁵⁰

Η καταγωγή της ιρανικής μουσικής, επικεντρώνεται μεν στο ραντίφ αλλά έχει διττή προέλευση σύμφωνα με τους ίδιους τους Ιρανούς καλλιτέχνες. Η πρώτη εκδοχή αναφέρει ότι το ραντίφ έχει τις ρίζες του στον Ali Akbar Farahami, που επανέφερε τη λόγια μουσική στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ενώ η δεύτερη, την οποία ασπάζεται η πλειοψηφία των Ιρανών μουσικών, τοποθετεί το ραντίφ στο αρχαίο παρελθόν, με επιρροές από τον 6^ο μέχρι και τον 17^ο αιώνα.⁵¹ Το ραντίφ δεν είναι απλά ένα

---

⁴⁷ Zonis, Ella, 1973, Classical Persian Music, An introduction, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts,σελ 30-31.

⁴⁸ <http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?id=2829&la=1>

⁴⁹ Zonis, Ella, 1973, Classical Persian Music, An introduction, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, σελ 62-67.

⁵⁰ Farhat, Hormoz, 1965. The Dastgah Concept in Persian Music. Cambridge: Cambridge University Press

⁵¹ Daring, Jean, 2002, Tradition and history: The case of Iran . In : *The Garland Encyclopedia of World Music, The middle East*. Vol, 6, σελ. 860-864

ρεπερτόριο «καλούπι» αλλά επίσης ένα μοντέλο, μια συλλογή από κανόνες, ένα αισθητικό πλαίσιο.⁵²

Η διδασκαλία της ιρανικής μουσικής

Η διδασκαλία της περσικής μουσικής γινόταν μέσα από ατομική εκπαίδευση με έναν διδάσκαλο-μουσικό, ο οποίος ονομαζόταν *ostad* και περιελάμβανε αρχικά άρτια εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου και στη συνέχεια φωνητική. Ο ρόλος δε του δασκάλου δεν περιοριζόταν μόνο στη διδασκαλία του μουσικού οργάνου αλλά και στο χτίσιμο του χαρακτήρα του κάθε μαθητή ώστε όταν χρειαστεί να βγει στην κοινωνία, να καταφέρει και να ανταπεξέλθει. Η διδασκαλία με τον *ostad* υπάρχει ακόμα και σήμερα παρόλο που πλέον υπάρχουν πανεπιστήμια και αίθουσες διδασκαλίας μουσικών οργάνων.⁵³

Η διδασκαλεία του αυτοσχεδιασμού ήταν απαραίτητη γιατί μέσω του αυτοσχεδιασμού φαινόταν πόσο καλά ο μουσικός ξέρει να χειρίζεται το όργανό του και πόσο καλή τεχνική έχει. Ο μαθητής δε μαθαίνει να παίζει αυτούσιο το κομμάτι αλλά διδάσκεται πάνω στην εκτέλεση τρόπους, για να χρησιμοποιεί εναλλακτικές ιδέες για τον αυτοσχεδιασμό. Αυτό προϋποθέτει πολύ καλή γνώση του τόνου και της μελωδικής σύνθεσης.

Ως προς τον φωνητικό αυτοσχεδιασμό, ο τραγουδιστής είναι αυτός που οδηγεί τον αυτοσχεδιασμό και ο μουσικός πρέπει να τον ακολουθεί προσεκτικά και να έχει εμπειρία και πολύ καλή μνήμη ώστε να βγει ένα πολύ ωραίο ακουστικό αποτέλεσμα.⁵⁴ Συνήθως ο καλλιτέχνης είναι αυτός ο οποίος εσωτερικεύει το κόσμο της μουσικής με τις επιρροές της και τον εξωτερικεύει στο κοινό. Τραγουδά και παίζει για τον κόσμο και αυτή τη μουσική, τη βγάζει και έξω από τα εθνικά σύνορα

---

⁵² Daring, Jean, 2002, Tradition and history: The case of Iran. In : *The Garland Encyclopedia of World Music, The middle East*. Vol, 6, σελ .859.

⁵³ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths Collegem.σελ. 219-221.

⁵⁴ Blum, Stephen.2002.Hearing the Music of the Middle East, In : *The Garland Encyclopedia of World Music, The Middle East*. Vol .6 , σελ. 823-838.

για το κόσμο της δυτικής μουσικής, είτε για τη διασπορά, είτε για να προβάλει στο εξωτερικό τη πολιτιστική δύναμη του έθνους του.⁵⁵ Μάλιστα, στην ιρανική κλασική μουσική υπάρχει μια ξεχωριστή φωνητική τεχνική, η οποία περιλαμβάνει το tahrir που αποτελεί ένα είδος στολίσματος το οποίο προκύπτει από ένα τέχνασμα λαρυγγικό και μια υψηλή στριγκλιά νότων.

Τα μουσικά ιρανικά όργανα

Στην ιστορία της η ιρανική μουσική, έχοντας επηρεαστεί σημαντικά από την αραβική και αποτελώντας ουσιαστικά απόγονό της, παρουσιάζει ποικιλία μουσικών οργάνων, κάποια από τα οποία θεωρούνται πλέον ξεπερασμένα. Σήμερα, αυτά που χρησιμοποιούνται κυρίως στην εκτέλεση των μουσικών κομματιών είναι το setar, το tar, το santur, το kamancheh, το ney, το tombak και το daf.⁵⁶⁵⁷

Setar: πρόκειται για τρίχορδο όργανο, που αποτελεί πρόγονο του Ινδικού οργάνου sitar. Το όνομά του σημαίνει ότι έχει τρεις χορδές, αν και στα πιο πρόσφατα χρόνια έχει προστεθεί ακόμα μια. Χρησιμοποιείται κυρίως στη λαϊκή μουσική.⁵⁸

Tar: είναι ένα από τα πιο σημαντικά έγχορδα όργανα της περσικής μουσικής και από αυτό έχει επηρεαστεί σημαντικά η κλασική μουσική στο Ιράν.⁵⁹

Santur: η προέλευσή του χάνεται στα βάθη των δυναστειών της Περσίας και φτάνει σε εκείνη των Σασσανιδών. Το santur είναι ουσιαστικά ένα μικρό σαντούρι και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα στην ιρανική μουσική. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι έχουν δημιουργηθεί μουσικό σύνολο αποκλειστικά βασισμένο στο όργανο αυτό.⁶⁰

---

⁵⁵ During, Jean, 2002, Tradition and history: The case of Iran. . In : *The Garland Encyclopedia of World Music, The middle East*. Vol, 6, σελ. 861-862.

Farhat, Hormoz, 1980, Iran II, Classical Traditions, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol.9, σελ.530-537

⁵⁶ Farhat, Hormoz, 1980, Iran II, Classical Traditions, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 9 , σελ .530-537.

⁵⁷ http://www.dejkam.com/music/iran_traditional/instruments/

⁵⁸ <https://sites.google.com/site/odeiooperaedu/arthra/istoria-kataskeui-kitharas>

⁵⁹ <http://www.sahbamotallebi.com/tar-instrument.html>

⁶⁰ <http://www.farabisoft.com/Pages/FarabiSchool/InstrumentsDetails.aspx?lang=en&PID=4&SID=30>

Kamancheh: Επίσης έγχορδο μουσικό όργανο που συναντάται σε διάφορα σημεία της ανατολής με διαφορετική όμως ονομασία ενώ στις περισσότερες αραβικές χώρες το όνομα kamancheh χρησιμοποιείται για να αποδώσει το βιολί.

Ney: Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα πνευστά μουσικά όργανα στον κόσμο που συναντάται σε διάφορους πολιτισμούς. Στο Ιράν είναι ιδιαίτερα δημοφιλές ενώ συναντάται εντός των συνόρων της ίδιας της χώρας με διαφορετικά ονόματα.

Tombak: Ανήκει στην κατηγορία των κρουστών οργάνων και έχει τις ρίζες του στη δυναστεία των Qajar. Η λαϊκή του ονομασία είναι zarb που σημαίνει κρούση.

Daf: Χρησιμοποιούνταν αιώνες πριν, από τους λαούς της Μέσης Ανατολής. Αν και φαίνεται αρχικά ως ένα απλό μουσικό όργανο, έχει τη δυνατότητα να παράγει σύνθετα ρυθμικά μοτίβα.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η μουσική επηρεάζεται από τις πολιτικές εξελίξεις

Οι πολιτικές εξελίξεις στο Ιράν κατά τον 20^ο αιώνα, επηρέασαν σημαντικά και τη μουσική ζωή της χώρας. Ανάλογα με τον ηγέτη που αναλάμβανε το τιμόνι της διακυβέρνησης της χώρας και την επιρροή που ασκούσαν οι εκάστοτε πνευματικοί ηγέτες, η μουσική γνώρισε διάφορες κλιμακώσεις όσον αφορά τη λογοκρισία που υφίστατο αλλά και τα περιθώρια που δίνονταν στους εκπροσώπους τους για περαιτέρω διάδοση και εκμάθησή της. Και πάλι ορόσημο για την περιγραφή της κατάστασης είναι η επανάσταση του 1979.

Άνοιγμα προς τη δύση

Η ατμόσφαιρα που επικρατούσε στο Ιράν πριν την επανάσταση του 1979, επέτρεπε να αναπτυχθούν οι κοινωνικές δραστηριότητες. Όλοι ήταν ευτυχισμένοι και υπήρχαν ελευθερία και δημοκρατία. Οι άνθρωποι περπατούσαν στους δρόμους κρατώντας ο ένας το χέρι του άλλου, υπό τη σκέπη της Ισλαμικής Δημοκρατίας. Αγόρια και κορίτσια μπορούσαν να πιαστούν χέρι – χέρι και να πάνε μαζί σινεμά, θέατρο, να ακούσουν μαζί μουσική.⁶¹

Η επανάσταση το 1906 και η αφαίρεση της μαντίλας το 1936, συνέβαλαν στο να αυξηθούν οι δημόσιες εμφανίσεις των γυναικών που ερμήνευαν κομμάτια κλασσικού ρεπερτορίου. Το 1924, ο μεγάλος ιρανός μουσικολόγος και παίκτης του οργάνου tar, Ali Naghi Vaziri, ίδρυσε την Ανώτατη Σχολή Μουσικής και το 1925 την Ορχήστρα του Νέου Ραδιοφώνου. Ο ίδιος, έμεινε στη μουσική ιρανική ιστορία ως ένας από τους σπουδαιότερους εκφραστές και υποστηρικτές της ενώ δίπλα του μαθήτευσαν και άλλες σημαντικές μετέπειτα μουσικές προσωπικότητες.

---

⁶¹Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College, σελ.177.

Η κατάσταση της μουσικής άλλαξε ραγδαία από το 1950 και έπειτα, όταν στο προσκήνιο ήρθε η rock 'n' roll μουσική. Στην Τεχεράνη οι γιατροί απαγόρευαν στα παιδιά να ακούν το συγκεκριμένο είδος μουσικής γιατί θεωρούσαν ότι ήταν επιβλαβής και επικίνδυνη για τη νεολαία.⁶² Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, στο Ιράν παρατηρούνται πολιτικές και θρησκευτικές αναστατώσεις. Αφυπνίζεται ο εθνικισμός του λαού και ξεκινά μια διανοητική αναζωπύρωση. Είναι η ίδια χρονική περίοδος κατά την οποία έγινε επαναπροσδιορισμός των ιρανικών συνόρων και κατόπιν τα αποτελέσματα της πνευματικής αφύπνισης πήραν σάρκα και οστά. Ειδικότερα, εμφανίστηκε η τυπογραφία και δημιουργήθηκαν σχολεία και πανεπιστήμια.

Επί της δυναστείας των Pahlavi (1925-1979) ήταν έκδηλη η τάση προς το δυτικισμό ενώ υπήρξαν σημαντικές κινήσεις ώστε να προωθηθεί η μουσική και να καταστεί κοινωνική δύναμη. Το 1930 δημιουργήθηκε στην Τεχεράνη ένα μουσικό κονσερβατόριο, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Τεχνών, το οποίο πρόσφερε στους μαθητές θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα, τα οποία είχαν τη βάση τους σε ευρωπαϊκά πρότυπα. Στο τέλος της ίδιας χρονιάς ιδρύθηκε και η Συμφωνική Ορχήστρα της Τεχεράνης. Στη δύση του 1960 ιδρύθηκε στο Ιράν μια εταιρεία όπερας ενώ το 1965 το πανεπιστήμιο της ιρανικής πρωτεύουσας δημιούργησε ένα νέο μουσικό τμήμα προσφέροντας μαθήματα για θεωρία και σύνθεση ενώ καλύπτονταν η μουσική εκπαίδευση αλλά και η εκμάθηση αρκετών δυτικών μουσικών οργάνων.⁶³ Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 στο Ιράν πραγματοποιούνταν πλέον πολλές συναυλίες, τόσο με κλασικό ρεπερτόριο όσο και με σύγχρονα έργα. Πριν την επανάσταση του 1979 οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί επιτρέπονταν να παίζουν όλους τους τύπους μουσικής και να προωθούν ακόμα με τη δύναμή τους ελαφριά τραγούδια που ήταν αποτέλεσμα μίξης της ιρανικής με τη δυτική μουσική.

Έτσι, το 1970 το Ιράν διέθετε πλέον καταξιωμένους μουσικούς, συνθέτες, μαέστρους και τραγουδιστές. Την ίδια περίοδο οι γυναίκες είχαν μια εντελώς διαφορετική μεταχείριση αφού ήταν πιο ελεύθερες και επιτρέπονταν να τραγουδούν

---

⁶² Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books.σελ.ix

⁶³ Farhat, Hormoz, 1980, Iran II, Classical Traditions, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol.9 , σελ .530-537.

δημόσια παραδοσιακή ή θρησκευτική μουσική. Είχαν μάλιστα κερδίσει το ενδιαφέρον του κοινού με την πολύ καλή φωνή και το θάρρος τους να ερμηνεύσουν όλα τα είδη μουσικής όπως δυτική, κλασική, περσική, ακόμα και δυτικοποιημένη πόπ.

Ποσοστό άνω του 90% των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων βοήθησαν αρκετά στο να εκμοντερνιστεί η μουσική του Ιράν. Την προέβαλαν έξω από τα σύνορα της χώρας, δίχως να χαθεί η εθνική και πολιτική της ταυτότητα. Στο Ιράν το φαινόμενο της δυτικοποίησης (gharb-zadegi) ξεκινάει από τον 20^ο αιώνα, σε μια περίοδο που η σχέση του Ιράν με τη Δύση ερχόταν όλο και πιο κοντά. Στην ουσία όμως η δυτικοποίηση επηρέασε τη μουσική του Ιράν από το 1921 ως και το 1979 πριν ξεκινήσει η ισλαμική επανάσταση.

Τα 10 χρόνια που περιόρισαν τη μουσική

Τα αποτελέσματα μιας Επανάστασης στον πολιτισμό και στην καλλιτεχνική δημιουργία δεν μπορεί, παρά να είναι τεράστια όπως άλλωστε συμβαίνει με όλες τις επαναστάσεις. Η διαφορά όμως με την Ιρανική Επανάσταση ήταν ότι το καθεστώς δεν προσποιήθηκε καθόλου ότι υιοθετεί πολιτισμική ελευθερία και ελευθερία έκφρασης. Πράγματι, η πιο συντηρητική ομάδα της κυβέρνησης, κατάφερε να περιορίσει σταδιακά τις καθημερινές πολιτισμικές εκφράσεις που επιδείκνυαν σημαντική δυτική ιδεολογία, όσο αφορά την εκπαίδευση, την ενδυμασία, τον τρόπο ψυχαγωγίας, την τέχνη και τις μουσικές δραστηριότητες.

Οι μελετητές αναφέρουν ότι ο πρώτος χρόνος μετά την Επανάσταση ήταν όχι μόνο γεμάτος δραστηριότητες στον τομέα της τέχνης αλλά και ασυνήθιστα πλούσιος και δημιουργικός. Πολύ σύντομα η Επανάσταση ανέτρεψε, βαθμιαία και σταθερά, τέτοιες προοδευτικές τάσεις. Το Φεβρουάριο του 1979 το Ισλάμ και οι θρησκευτικοί νόμοι Sharia⁶⁴ ασκούν μεγάλη επιρροή στη χώρα και ξεκινάει η ισλαμική επανάσταση με την αντί-μοναρχία και την εξάλειψη της δυτικοποίησης⁶⁵ του Ιράν.

---

⁶⁴ Mir- Hosseini, Ziba, 2006, Muslim Women's Quest for Equality: Between Islamic Law and Feminism, The University of Chicago Press.

⁶⁵ Keddie, Nikki, 1986, Roots of Revolution: An Interpretive History of Modern Iran: With a Section by YannRichard, BRILL

Αρχηγός πλέον είναι ο Ayatullah Ruhullah Khomeini, ως επικεφαλής της επανάστασης του 1979, ο οποίος ήταν πάντα αντίθετος στην προοπτική εκμοντερνισμού του Ιράν και προσπαθεί να αντικαταστήσει τις δυτικές ιδεολογίες με πιο παραδοσιακές. Μάλιστα, ακόμα και πριν την εξορία του το 1964, επέμενε ότι το ραδιόφωνο και η τηλεόραση ασκούν μεγάλη επιρροή στη νεολαία.⁶⁶ Ο ίδιος θεωρούσε ότι ο δυτικός τρόπος ζωής και η δυτική ιδεολογία διέφθειρε το Ισλαμικό έθνος και την εθνική και ηθική ταυτότητα των Ιρανών. Τη δε μουσική, τη σύγκρινε με το όπιο στο οποίο όποιος εθίζεται δεν μπορεί πλέον να αφιερώσει τον εαυτό του σε άλλες σημαντικές δραστηριότητες. Ο Khomeini υποστήριζε χαρακτηριστικά ότι *«πρέπει να εξαλείψουμε τη μουσική επειδή διαφθείρει τη χώρα μας και τη ψυχή μας. Αλλάζει τους ανθρώπους ως προς την απόδοση τους σε σημείο που τους κάνει αντιπροοδευτικούς, και τους δημιουργεί ανησυχίες και αναζητήσεις που εκφράζονται μέσω του κόσμου της μουσικής και μόνο. Πρέπει να εξαλείψουμε εντελώς τη μουσική γιατί προδίδει τη χώρα και τη νεολαία μας»*.⁶⁷

Το Ισλάμ επιβάλλει καινούργιους νόμους και απαγορεύσεις.⁶⁸ Η Ισλαμική επανάσταση του 1979 διακόπτει βίαια την υπό άνθηση μουσική δραστηριότητα. Απαγορεύτηκε η δημόσια μουσική, όπως και η περσική κλασσική μουσική. Όλες οι μουσικές εκτελούνταν «στα κρυφά»⁶⁹. Τα μουσικά σχολεία έκλεισαν και διαλύθηκαν τόσο η συμφωνική ορχήστρα όσο και η ομάδα της όπερας. Παράλληλα, ο τερματισμός του πολέμου σηματοδότησε μια πορεία από γεγονότα που κατεύθυναν τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα στη χώρα και οδήγησαν σε μια σταδιακή χαλάρωση των περιορισμών κατά της μουσικής και της τέχνης γενικότερα. Έτσι, η ιρανική επανάσταση και ο συνακόλουθος πόλεμος των Ιράν-Ιράκ, έφερε εκτεταμένες και πολυσχιδείς μορφές λογοκρισίας.⁷⁰

---

⁶⁶ Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2. σελ.62

⁶⁷ Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2.σελ.65

⁶⁸ Mir- Hosseini, Ziba, 2006, Muslim Women's Quest for Equality: Between Islamic Law and Feminism, The University of Chicago Press.

⁶⁹ Beeman, William, 1976, You can take Music out of the country, but...: The dynamics of Change in Iranian Musical Tradition, The university of Texas Press

⁷⁰ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College, σελ . 179

Πιο συγκεκριμένα, το 1979 σε όλες τις συναυλίες, τα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις σταμάτησαν η μετάδοση και προβολή, οτιδήποτε είχε σχέση με την κλασική και δημοφιλή μουσική. Η μουσική κατέληξε να αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα για το Ισλάμ λόγω του ότι ήταν το «θέμα» μεταξύ μια πολιτικής και θρησκευτικής διαμάχης. Τους Ιρανούς τους συνέδεε με μια θρησκευτική ταυτότητα ενώ τους άλλους λαούς με μια εθνική. Έτσι το Ιράν έγινε μια μουσουλμανική χώρα όπου το Ισλάμ έπαιζε καθοριστικό ρόλο στον πολιτισμό και την κοινωνία του.⁷¹ Τα μόνα τραγούδια που επιτρέπονταν να ακούν οι Ιρανοί ήταν όσα είχαν θρησκευτική θεματολογία και σχετίζονταν με την επανάσταση.⁷²

Οι γυναίκες περιορίζονται και η μουσική σιωπάει

Τους μεγαλύτερους περιορισμούς τους αντιμετώπισαν οι γυναίκες μουσικοί⁷³, τόσο στη φωνητική έκφραση όσο και στον χορό. Ειδικότερα, από το 1979 απαγορεύτηκαν οι εμφανίσεις των γυναικών μπροστά σε αντρικό κοινό.⁷⁴ Οι ίδιες μπορούσαν να τραγουδούν μόνο μπροστά σε γυναικείο ακροατήριο ή μέσα σε χορωδίες ώστε να μη διακρίνεται η γυναικεία φωνή αφού το θηλυκό φύλο θεωρούνταν μεγάλος πειρασμός για τους άντρες. Μάλιστα, οι άντρες προτρέπονταν να μείνουν μακριά από τις γυναίκες και να ξεχάσουν τη πτυχή της ευχαρίστησης τους. Για πολλές γυναίκες γκρεμίστηκε το όνειρο της ελευθερίας⁷⁵. Έχασαν την επαγγελματική τους ιδιότητα και κάποιες εξορίστηκαν. Οι γυναίκες δεν είχαν πρόσβαση στη διασκέδαση. Η μόνη τους εμφάνιση ήταν στις ταινίες όπου και εκεί έπαιρναν απλά το ρόλο της μητέρας ή της νύφης. Έπρεπε λόγω της θρησκείας τους, να φοράνε πάντα μαντίλα και μπούρκα⁷⁶ ώστε να μη φαίνεται τίποτα από το πρόσωπό τους και να κρύβουν τη θηλυκότητα τους σε δημόσια μέρη, όπως λεωφορεία και πανεπιστήμια. Η προβολή των μουσουλμάνων γυναικών έφερε στο προσκήνιο το

---

⁷¹ Youssefzadeh, Ameneh, The situation of music in Iran since the revolution: the role of official organizations.

⁷² Unveiled: Art and Censorship in Iran, ARTICLE 19, 2006, London.

⁷³ Fen ,Eva, Women & Music Censorship - Past to Present, Freemuse.

⁷⁴ Hansen, Kathryn, 1999, Making Women Visible: Gender and Race Cross-Dressing in the Parsi Theatre, The Johns Hopkins University Press.

⁷⁵ Higgins, Patricia, 1985, Women in the Islamic Republic of Iran: Legal, Social, and Ideological Changes, The University of Chicago Press

⁷⁶ Από τις αρχές του Ιράν οι Γυναίκες αναγκάζονταν να φοράνε μπούκα και να έχουν συγκεκριμένη ενδυμασία (πινέζες) που σε ορισμένες περιπτώσεις τις προστάτευε από επιθέσεις στρατιωτών και ανδρών.

Marcus, Michelle, 1994, Dressed to Kill: Women and Pins in Early Iran, Oxford University Press.

πρόβλημα της εξίσωσης των δυο φύλων, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η μαντίλα αποτελεί σημάδι καταπίεσης της μουσουλμάνας γυναίκας από τον άνδρα.⁷⁷

Το δόγμα αυτό, εφαρμόστηκε, για τα επόμενα πολλά χρόνια, με βάση τις διαφορετικές ερμηνείες των εκάστοτε κυβερνώντων του Ιρανικού κράτους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, στο όνομα πάντα της πολιτισμικής επανάστασης, να κλείσουν όλα τα πανεπιστήμια της χώρας, συμπεριλαμβανομένου του πανεπιστημίου της Τεχεράνης και φυσικά και του μουσικού του τμήματος. Επίσης καταστράφηκαν αρκετά μουσικά όργανα και απαγορεύτηκε η διδασκαλία μουσικών οργάνων όπως και τα μαθήματα μουσικής. Τα περισσότερα τμήματα στα πανεπιστήμια άνοιξαν και πάλι το 1983, με ένα πρόγραμμα που συμβάδιζε με την Ισλαμική θρησκεία. Το μουσικό τμήμα στο πανεπιστήμιο της Τεχεράνης ειδικότερα, παρέμεινε κλειστό για 10 χρόνια (οι πρώτοι φοιτητές μετά την Επανάσταση αποφοίτησαν τρία χρόνια αργότερα, το 1992).

Έως το 1983, οι δημόσιες συναυλίες που επιτρέπονταν κατά τη διάρκεια του πρώτου χρόνου της Επανάστασης είχαν πρακτικά απαγορευτεί, όπως είχαν απαγορευτεί και οι δημόσιες πωλήσεις των κασετών εκτός από ελάχιστες που επέτρεπαν οι αρχές. Επιπλέον, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση μετέδιδαν Ιρανική μουσική μόνο ως παρασκήνιο ή ιντερλούδια. Το IRIB⁷⁸ (Islamic Republic of Iran Broadcasting) συνήθιζε να χρησιμοποιεί θρησκευτική ή πολιτική μουσική ως συνοδεία στις παραγωγές του. Ακόμα και σήμερα σπάνια μπορεί κανείς να δει μουσικά όργανα ή μουσικούς στα βίντεο που προβάλλονται στην τηλεόραση - με εξαίρεση την τραγουδίστρια- καθώς είναι κρυμμένοι πίσω από λουλούδια, ανάμενα κεριά, εικόνες της εξοχής και άλλου είδους αντικείμενα.

Η ποπ μουσική το 1979 απαγορεύτηκε εντελώς⁷⁹ ωστόσο οι νέοι την χρησιμοποιούσαν ως τρόπο διαμαρτυρίας απέναντι στους περιοριστικούς νόμους του Ισλάμ. Μέσω αυτής, εξέφραζαν την καταπίεση τους και τον περιορισμό της

---

⁷⁷ Μάρκου, Κατερίνα, 2007, Μουσουλμάνες στην Ελλάδα και το ζήτημα της μαντίλας, Εμφύλιοι μετασχηματισμοί, Πρακτικά Συνεδρίου, Μάιος 12-15 2005.

HigginsReviewed, Patricia, 1985, Women in the Islamic Republic of Iran: Legal, Social, and Ideological Changes, The University of Chicago Press

⁷⁸ <http://www.irib.ir/English/>

⁷⁹ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College. σελ 180.

ελευθερίας τους. Το 1980 κυκλοφόρησαν κασέτες με ποπ μουσική από Ιρανούς που βρίσκονταν εκτός Ιράν, γνωστοί με την ονομασία «Tehrangeles». Αρκετά συχνά η αστυνομία σε ελέγχους που διενεργούσε σε αυτοκίνητα για cd και κασέτες προχωρούσε σε ότι θεωρούσε ότι είχε σχέση με μουσική. Αν έπεφτε μάλιστα στην αντίληψη τους ότι σε κάποιο σπίτι είχε συγκεντρωθεί κόσμος και γινόταν κάποια συναυλία ή κάποιο πάρτυ προέβαινε σε συλλήψεις.⁸⁰ Το καθεστώς της παραδοσιακής μουσικής ήταν αμφιλεγόμενο. Συχνά οι εθνοφρουροί της Επανάστασης -οι λεγόμενοι Πασνταράν- οργάνωναν επιδρομές για να καταστρέψουν μουσικά όργανα στην επαρχία του Χορασάν.

Ο δρόμος προς την ελευθερία

Μετά τη λήξη του πολέμου Ιράν-Ιράκ και το θάνατο του Khomeini το 1989, άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους μικρές πολιτισμικές ομάδες και να διεξάγονται συναυλίες που εναντιώνονταν σε αυτούς που τους στέρησαν την ελευθερία της έκφρασης και τους ανάγκασαν να ζουν κάτω από αυστηρούς νόμους. Οι μουσικοί πλέον μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα με όποια θεματολογία επιθυμούσαν και οι γυναίκες να τραγουδούν μπροστά σε αντρικό κοινό.

Τα μουσικά είδη που προωθούνταν μετά από τον πόλεμο του Ιράν-Ιράκ ήταν εκείνα που προπαγάνδιζαν τα θρησκευτικά και πολιτικά πιστεύω που νομιμοποιούσαν τις ιδεολογίες της Επανάστασης, του πολέμου και των μαρτύρων. Δηλαδή τη θρησκευτική μουσική και ένα είδος υβριδικής μουσικής, που ονομαζόταν εκείνο τον καιρό επαναστατική μουσική. Η δημόσια μετάδοση της δυτικής κλασσικής μουσικής στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση ήταν επίσης αποδεκτή καθώς κρίθηκε μάλλον «σοβαρή» και θεωρούνταν ότι δεν μπορούσε να προκαλέσει μεγάλες συγκινήσεις και επομένως να επηρεάσει τον ιρανικό λαό.

Επί προεδρίας Hashimi Rafsanjani (1989- 1997) εφαρμόστηκε μια πιο ελεύθερη πολιτική. Η παραδοσιακή Ιρανική μουσική εκείνη την περίοδο άνθησε και κέρδισε το ενδιαφέρον του κοινού. Από το 1997 και έπειτα, η ποπ μουσική εμφανίστηκε και πάλι στο προσκήνιο. Παράλληλα, εκδόθηκαν βιβλία και εφημερίδες

---

⁸⁰ Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2.σελ.65-66.

και άρχισε η διεξαγωγή μουσικών συναυλιών καθώς επίσης και η διδασκαλία αλλά και η προβολή της μουσικής προς τα έξω. Η τηλεόραση και το ραδιόφωνο άρχισαν σταδιακά να παρουσιάζουν όλο και περισσότερα είδη μουσικής που λόγω του πολέμου είχαν απαγορευθεί.⁸¹ Σύμφωνα με τους νόμους του Shia, το IRIB συνήθιζε να χρησιμοποιεί θρησκευτική ή πολιτική μουσική ως συνοδεία στις διάφορες δουλείες του. Δεν επιτρεπόταν να παρουσιάζονται εικόνες από μουσικά όργανα για αυτό και στα διάφορα μουσικά βίντεο πολύ συχνά παρουσιάζονταν εικόνες από βάζα από λουλούδια αντί των προσώπων των μουσικών ή των μουσικών οργάνων. Ακόμα απαγορεύονταν να περπατούν στο δρόμο με το μουσικό όργανο κατά τη διάρκεια των Ramazan, Moharram και Safar.⁸²

Η μουσική λογοκρισία δεν παρουσιάζει ομοιογένεια και σταθερότητα στα χρόνια που έπονται της Επανάστασης του 1979. Κάποιες μορφές λογοκρισίας ισχύουν ακόμα και σήμερα ενώ άλλες έχουν ατονήσει (για παράδειγμα η άκαμπτη στάση απέναντι στην Ιρανική ποπ έχει χαλαρώσει) . Κάποιες άλλες πάλι, είναι ακόμα αμφιλεγόμενες (όπως για παράδειγμα τα μαθήματα μουσικής κατά τη διάρκεια των Μοχαράμ και Σαφάρ, που είναι μήνες πένθους).

Στο Ιράν υπήρχε ένα συμβούλιο από το οποίο τα ποιήματα τα οποία προβάλλονταν δημόσια έπρεπε να περνούν από έλεγχο. Τα μόνα ποιήματα που επιτρέπονταν να ακουστούν σε μια συναυλία ή να ηχογραφηθούν ήταν αυτά που μιλούσαν για θρησκεία ή για μυστικισμό. Οποιοδήποτε άλλο ποίημα με θέμα τον ερώτα απαγορευόταν. Μετά το 1989 επιτρεπόταν να παρουσιάζονται δημόσια οι εξής φόρμες μουσικής : η instrumental μουσική , ρυθμικά μοτίβα στηριζόμενα στο radif όπως επίσης και reng και chaharmezrab⁸³. Το 1990 η rock, η pop, η rap και η alternative μουσική αποτελούσαν για το Ιράν ένα είδος «υπόγειας» μουσικής. Αρκετοί εκπρόσωποι αυτών των μουσικών ειδών, είχαν την τάση να

---

⁸¹ Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2.σελ. 67

⁸² Khalaji, Mostafa & Robertson, Bronwen & Aghdami, Maryam, 2011, Cultural Censorship in Iran – Iranian culture in a State of emergency.

FryeReviewed, Richard, 1953, Notes on Religion in Iran Today, BRILL

⁸³ Beeman, William, 1976, You can take Music out of the country, but...: The dynamics of Change in Iranian Musical Tradition, The university of Texas Press.

δραστηριοποιηθούν έξω από τα σύνορα της χώρας τους, ώστε να διαδώσουν τη μουσική τους με βάση τα δυτικά πρότυπα μουσικής. Αρκετοί πειραματίζονται με καινούργια στυλ όπως φλαμένκο, τζαζ και πολλά ακόμα σε δυτικό στυλ. Την ποπ μουσική συνήθως τη χρησιμοποιούσαν για να εκφράσουν τον πόνο τους για την απαγόρευση στην ελεύθερη έκφραση τους που είχαν όλα αυτά τα χρόνια με την επανάσταση. Συνήθως η ποπ μουσική αναφερόταν στο σεξ και τα ναρκωτικά, θέματα που αποτελούν ταμπού στο Ιράν.

Τεχνάσματα για την προώθηση της μουσικής

Οι μουσικοί είχαν γίνει ιδιαίτερα επιδέξιοι να εφευρίσκουν τρόπους για να προβάλλουν τη μουσική τους και να την προωθούν και εκτός συνόρων, παρ' όλες τις απαγορεύσεις που υπήρχαν. Έκαναν πρόβες στα κρυφά και οι ηχογραφήσεις πραγματοποιούνταν στον προσωπικό τους χώρο με δικά τους μηχανήματα ηχογράφησης, τα οποία όμως ήταν χαμηλής ποιότητας. Την τάση αυτή, ενίσχυσε το γεγονός της ύπαρξης κάποιων κέντρων στο Ιράν, όπου δεν απαιτείται άδεια από το Irshad για προβολή της μουσικής. Ανάμεσα σε αυτά τα κέντρα είναι τα: Milad Hall, university of Tehran, Farabi Hall in Tehran's Art University και Tehran Conservatory, στα οποία οι μουσικοί ελεύθερα παρουσιάζουν τις δουλείες τους. Πολλές φορές όμως οι συναυλίες ακυρώνονται λόγω της παρουσίας κάποιων μελλών από θρησκευτικές οργανώσεις (Basij) που είναι αντίθετοι αυτού του είδους μουσικής. Ωστόσο οι μουσικοί δεν πτοούνται και προβάλλουν τη μουσική τους μέσω διαδικτύου, σε δημοφιλείς σελίδες όπως το YouTube, το MySpace, το Facebook αλλά ακόμα περισσότερο μέσω της ιστοσελίδας www.tehranavenue.com η οποία φιλοξενεί φεστιβάλ από το 2002 "Underground Music Festival" όπου οι μουσικοί ανεβάζουν on line τη μουσική τους δημιουργία και ο καθένας μπορεί να την ακούσει.⁸⁴

Η εθνομουσικολόγος Youssefzadeh αναφέρει σημαντικές ημερομηνίες-σταθμούς στην μετά επαναστατική περίοδο που σηματοδοτούν μια σταδιακή χαλάρωση, εγκατάλειψη και αναθεώρηση των διάφορων περιορισμών. Αρχικά αναφέρεται στις χρονιές 1988 και 1989, όταν αμέσως μετά τον πόλεμο ανάμεσα στο Ιράν-Ιράκ ο Χομεινί εξέδωσε θρησκευτικό διάταγμα – γνωστό ως φάτβα- βάση του οποίου επιτράπη η αγορά και η πώληση των μουσικών οργάνων. Μετά το θάνατο

---

⁸⁴ Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2. σελ.80

του Χομεϊνί το 1989, σημειώθηκαν διάφορες αλλαγές σε σχέση με διεθνή και πολιτιστικά θέματα, που επηρέασαν θετικά και τη μουσική ζωή. Το 1997, τη χρονιά κατά την οποία εκλέχθηκε ο πρόεδρος Χαταμί, μια σειρά από μεταρρυθμίσεις μπήκαν σε εφαρμογή, ειδικά στο χώρο του πολιτισμού, η αντανάκλαση των οποίων ήταν άμεσα αισθητή και στον μουσικό χώρο: Το πιο σημαντικό φεστιβάλ μουσικής, που γιορτάζουν το τέλος της επανάστασης, μετονομάστηκε το 1999 σε Φαζρ Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής. Αποτελούσε ένα κοσμοπολίτικο γεγονός και είχε καθιερωθεί να διεξάγεται σε ετήσια βάση. Σε αυτό το Φεστιβάλ, παρουσιάζονταν όλα τα είδη μουσικής και κυρίως τα τραγουδούσαν γυναίκες. Επρόκειτο για μια αλλαγή που σηματοδότησε το άνοιγμα στον κόσμο και τη διάθεση να αποκτήσει το εν λόγω Φεστιβάλ κοσμοπολίτικο χαρακτήρα..

Η Ιρανική μουσική είχε απήχηση, για πρώτη φορά μετά την Επανάσταση. Οι στατιστικές επιβεβαιώνουν αυτόν τον ισχυρισμό. Κατά την περίοδο 1988-1997, η παραγωγή της Ιρανικής μουσικής ήταν υψηλή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί το γεγονός ότι οι άδειες για παραγωγή μουσικών κασετών που εξέδιδε το Υπουργείο Πολιτισμού, από 81 που ήταν το 1988 αυξήθηκαν σε 253 το 1997. Επιπλέον και οι ίδιοι οι μουσικοί παρατήρησαν το αυξανόμενο ενδιαφέρον του κοινού απέναντι στην Ιρανική κλασική μουσική. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι ήθελαν να μάθουν Ιρανικά μουσικά όργανα ενώ οι οργανοποιοί με δυσκολία μπορούσαν να ανταποκριθούν στην ολοένα αυξανόμενη ζήτηση. Ένας καταξιωμένος μουσικός, ο Ali Akbar Moradi επισημαίνει ότι *«ενώ η μουσική είχε απαγορευτεί για 10 ολόκληρα χρόνια και παρά τους περιορισμούς που τους επέβαλε η θρησκεία και το κράτος οι μουσικοί είναι αυτοί που εξακολουθούσαν και κρατούσαν μέσα τους ζωντανή τη φλόγα για να παίζουν μουσική»*.⁸⁵

Μια θρησκευτική ομάδα, η Basiji, αρκετά συχνά πραγματοποιεί συλλήψεις νέων για πολιτισμικές και ηθικές παραβάσεις όπως προβαίνει και σε κατάσχεση μουσικών οργάνων. Χαρακτηριστικές είναι οι μαρτυρίες μουσικών: Ένας παίχτης του μουσικού παραδοσιακού οργάνου tombak, ομολόγει ότι συστηματικά ανακρινόταν και του κατέστρεφαν τα μουσικά του όργανα. Συγκεκριμένα αναφέρει: *«Μου έσπασαν το όργανο μου δυο φορές... μετά την επανάσταση ο θειος μου, με τον μισθό του για την τάξη του σε ένα μουσικό σχολείο, αγόρασε ένα βιολί, αγόρασε μουσικά*

---

⁸⁵ Khalaji, Mostafa & Robertson, Bronwen & Aghdami, Maryam, 2011, Cultural Censorship in Iran – Iranian culture in a State of emergency.

όργανα, αγόρασε ένα πιάνο (αγαπάει τους μαθητές του πάρα πολύ) αλλά αυτοί ήρθαν εκεί..... αυτά τα 'αδέλφια' (Pasdaran) ήρθαν εκεί, πέταξαν το πιάνο από τη σκάλα, το κατέστρεψαν σε μικρά κομμάτια, έσπασαν το tar , κατέστρεψαν το σαντούρι, και πολλά άλλα πράγματα ...Αυτή η περίοδος ήταν μεγάλο βάρος για μας, κάναμε πολύ υπομονή. Τη σήμερα ημέρα είναι το ίδιο, τίποτα δεν έχει αλλάζει. Τώρα ίσως είναι λίγο καλύτερα, αλλά η κατάσταση δεν είναι φιλελεύθερη».⁸⁶

Από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, παρατηρείται ότι όλο και περισσότεροι ήταν οι μαθητές που έδειχναν ενδιαφέρον να μάθουν να παίζουν ένα μουσικό όργανο. Το tombak όπως και άλλα ιρανικά μουσικά όργανα εξασκούνταν από τη μεσαία τάξη. Καταξιωμένοι παίχτες tombak πραγματοποιούν ακόμα και σήμερα αρκετές συναυλίες εκτός συνόρων ώστε να προβάλλουν προς τα έξω την Ιρανική μουσική και έχουν μεγάλη απήχηση από το κοινό.⁸⁷ Η φαινομενική αύξηση του ενδιαφέροντος για την ιρανική μουσική ήταν κατά μία έννοια «αναγκαία». Το αυξανόμενο ενδιαφέρον και η εμπλοκή με την ιρανική μουσική θα μπορούσε να περιγραφεί και ως μεταδοτικός πυρετός. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε διαδεδομένη ποπ μουσική στο Ιράν (που σήμερα βρίσκεται σε άνθηση) οι περισσότεροι νέοι που ήθελαν να σπουδάσουν μουσική αναπόφευκτα στράφηκαν στην εκμάθηση της ιρανικής κλασικής μουσικής. «Υπάρχουν ενδείξεις ότι αυτή η στροφή προς την Ιρανική μουσική, εκτός του ότι εμπειρείχε μια συμβολική έννοια αντίστασης προς τους περιορισμούς της κυβέρνησης και τις καταπιέσεις που επέβαλλε στην καθημερινή ζωή, ήταν και ένα είδος αντίδρασης, μια απόρριψη ή αλλιώς μια αντίποινα προς τον κοινωνικό έλεγχο, και όχι ένα πραγματικό ενδιαφέρον για την αισθητική της ίδιας της μουσικής.

Αυτή η αντιδραστική στάση του ιρανικού λαού ενάντια στον κοινωνικό έλεγχο γίνεται εμφανής και σε καταστάσεις στις οποίες οι άνθρωποι παραβιάζουν τα όρια της καθιερωμένης ηθικής και κοινωνικής συμπεριφοράς: όταν οι γυναίκες, για παράδειγμα, βάζουν τη μαντίλα στο κεφάλι πολύ χαλαρά και αφήνουν να φανούν τα μαλλιά τους, όταν το μακιγιάζ τους είναι ευδιάκριτο, όταν ανύπαντρα ζευγάρια περπατούν δημόσια κρατώντας ο ένας το χέρι του άλλου παρότι μπορεί να τιμωρηθούν, όταν η μουσική στο αυτοκίνητο παίζει δυνατά. Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, αυτές οι μικρές επαναστάσεις, λειτουργούν ως δικλείδα ασφαλείας, η

---

⁸⁶ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College.σελ.212

⁸⁷ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College.σελ 207

οποία επιτρέπει τη έκφραση της δημόσιας δυσαρέσκειας μέχρι το σημείο που μπορεί να ελεγχθεί με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο από τις σχετικές αρχές». ⁸⁸

Το 1997 όταν ο Μοχάμετ Χαταμί (μεταρρυθμιστής) έγινε πρόεδρος οι περιορισμοί που είχαν επιβληθεί σε σχέση με τη μουσική, χαλάρωσαν αισθητά και ο ίδιος υποσχέθηκε ένα καλύτερο αύριο με μετριότητα και λιγότερο έλεγχο απέναντι στις γυναίκες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επαναλειτουργήσει η συμφωνική ορχήστρα της Τεχεράνης, όπως και τα μουσικά σχολεία. Η μουσική συνεχίζεται να ακούγεται από τα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις. Η μουσική λογοκρισία υπάρχει αλλά όχι τόσο αυστηρά όπως κατά την περίοδο της επανάστασης.

Νέες απαγορεύσεις

Ακόμα και μετά από 22 χρόνια από την ισλαμική δημοκρατία, υπάρχουν οι κοινωνικό- θρησκευτικές τάσεις που εμποδίζουν τη μουσική. Υπάρχει ακόμα λογοκρισία, ακόμα και σε cd ή κασέτες που έχουν ηχογραφηθεί από γυναίκες. Συνήθως οι γυναίκες, πάνε σε περιοδείες στο εξωτερικό, κάνουν ταξίδια είτε με την εξουσιοδότηση της ισλαμικής δημοκρατίας είτε χωρίς αυτήν. Δυο δεκαετίες μετά την επανάσταση, το χάσμα μεταξύ νομοθεσίας και κοινωνίας είναι πλέον ευδιάκριτο και ο κόσμος βρίσκεται όλο και περισσότερο σε σύγχυση. Η αντιδραστική συμπεριφορά απέναντι στην μουσική και τη γυναίκα συνεχίζει να είναι το αντικείμενο των πολιτικών και θρησκευτικών συζητήσεων στο Ιράν ⁸⁹. Στο μουσικό κομμάτι οι γυναίκες ακόμα και σήμερα υπόκεινται σε διάφορους περιορισμούς και απειλές λόγω της υποτιθέμενης δύναμης τους. ⁹⁰

Μετά την εκλογή του, το 2005 ο Ιρανός πρόεδρος Μαχμούντ Αχμαντινεζάντ επανέφερε το μέτρο της απαγόρευσης - τόσο στο κρατικό ραδιόφωνο όσο και στην τηλεόραση - για την «δυτική» και «άσεμνη» μουσική. Την περίοδο εκείνη, η ιρανική τηλεόραση χρησιμοποιούσε σαν μουσικό χαλί, τραγούδια καλλιτεχνών όπως οι

---

⁸⁸ Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College,σελ. 184

⁸⁹ Shahidian, Hamed, 1997, Women and Clandestine Politics in Iran, 1970-1985, Feminist Studies.

⁹⁰ Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books.σελ.131-133.

Kenny G, The Eagles, George Michael και Eric Clapton. Το υπουργείο Πολιτισμού και Ισλαμικής καθοδήγησης δεν έδωσε την άδεια για την κυκλοφορία πολλών μουσικών άλμπουμ. **Το Ιράν σπάνια έχει επιτρέψει την πραγματοποίηση συναυλιών με τον φόβο ότι η αντίθεση και το διαφορετικό, θα βρουν τρόπο να "εκφραστούν"**, αναφέρει ο Μοχάμετ Ρεζά Σατζαριάν, ένας από τους δημοφιλέστερους καλλιτέχνες. *«Φοβούνται πολύ από τις συναυλίες μου γιατί ειδικά τη στιγμή που η συναυλία είναι έτοιμη να αρχίσει και η αίθουσα είναι γεμάτη, ξαφνικά, μες στο σκοτάδι κάποιος φωνάζει "θάνατος στον δικτάτορα" και όλοι το επαναλαμβάνουν με αποτέλεσμα να μην μπορούν να βρουν αυτόν που το είπε»*, δήλωσε ο Σατζαριάν.⁹¹

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

---

⁹¹ <http://www.inews.gr/68/to-iran-ta-tsougkrise-me-tin-mousiki.htm>

Η μουσική λογοκρισία στο Ιράν κατά τον 21^ο αιώνα

Ακόμα και εν μέσω του 21^{ου} αιώνα, τα περιστατικά μουσικής λογοκρισίας στο Ιράν δεν αποτελούν σπάνιο φαινόμενο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της επικρατούσας κατάστασης είναι ότι υπάρχουν μουσικοί που συλλαμβάνονται, μένουν στο κρατητήριο για μια νύχτα και την επομένη μέρα πρέπει να ομολογήσουν ότι δε θα ξαναπαίξουν μουσική προκειμένου να αφεθούν ελεύθεροι.

Η ειδησεογραφία των τελευταίων ετών, κατέγραψε περιστατικά έντονης μουσικής λογοκρισίας. Το σημαντικότερο από αυτά, λόγω της απήχυσής του και του προσώπου που το προκάλεσε, συνέβη τον Αύγουστο του 2010, όταν ο Ayatollah Ali Khamenei, ο ανώτατος πνευματικός ηγέτης του Ιράν, δήλωσε αρχικά στη βρετανική Guardian ότι *«η προώθηση και η διδασκαλία της μουσικής δεν είναι συμβατές με τις υψηλές αξίες του ιερού καθεστώτος της Ισλαμικής Δημοκρατίας»*. Ο ίδιος, με άλλη δήλωσή του στο πρακτορείο ειδήσεων Fars υποστήριξε ότι *«Είναι προτιμότερο η αγαπητή νεολαία μας να σπαταλά τον πολύτιμο χρόνο της στην εκμάθηση επιστημών, σε χρήσιμες και απαραίτητες δεξιότητες, να ασχολείται με τον αθλητισμό παρά με τη μουσική»*. Το περιστατικό αυτό, θεωρείται μείζονος σημασίας καθώς οι απόψεις του Ayatollah Ali Khamenei είναι ισοδύναμες με διοικητικές εντολές και πρέπει να τηρούνται από την κυβέρνηση και το λαό της χώρας. Αφορμή για τη δήλωση αυτή, στάθηκε το αίτημα ενός νεαρού οπαδού του να ξεκινήσει μαθήματα μουσικής, θέλοντας όμως πρώτα να μάθει εάν το περιεχόμενο αυτών συμφωνεί με όσα πρεσβεύει το Ισλάμ.⁹²

Ο έλεγχος που επιθυμούν να ασκούν οι ιρανικές αρχές στη μουσική, οδήγησε στη δημιουργία του ιστότοπου ww2.mehr.ir. Πρόκειται για το διαδικτυακό κλώνο του δημοφιλούς www.youtube.com, ο οποίος όμως αποτελεί για την ιρανική κυβέρνηση το ηλεκτρονικό μέσο άσκησης λογοκρισίας της μουσικής. Η σελίδα αυτή, βρίσκεται υπό τον πλήρη έλεγχο του ιρακινού καθεστώτος καθώς για να «ανεβάσουν» οι χρήστες κάποιο βίντεο θα πρέπει πρώτα να πάρει την έγκριση του ισλαμικού ραδιοτηλεοπτικού συμβουλίου. Η κυβέρνηση πήρε την απόφαση για τη δημιουργία του ww2.mehr.ir με αφορμή την προβολή της ταινίας «Η αθωότητα των μουσουλμάνων» η οποία θεωρήθηκε αντι-ισλαμική. Ουσιαστικά όμως, οι ιρανικές

⁹² <http://www.guardian.co.uk/world/2010/aug/02/iran-supreme-leader-music-islam>

αρχές δεν έκρυψαν ότι θεωρούσαν το www.youtube.com ακατάλληλο για το μουσουλμανικό λαό ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που απαγόρευσαν τις υπηρεσίες αυτής της σελίδας.⁹³ Παρακάτω, παρουσιάζονται μερικά από τα πιο γνωστά περιστατικά μουσικής λογοκρισίας στο Ιράν, κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα.

Ακύρωση 30 συναυλιών

Περισσότερες από 30 συναυλίες ακυρώθηκαν από το Σεπτέμβριο έως το Νοέμβριο του 2005, μετά από απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού του Ιράν, μεταξύ αυτών και του δημοφιλούς φεστιβάλ μουσικής Fajr. Οι αρχές της χώρας, προέβαλαν ως αιτία το γεγονός ότι η διεξαγωγή των συναυλιών συνέπιπτε χρονικά με τις εκδηλώσεις πένθους για τον 3^ο Ιμάμη των Σιτών.⁹⁴

Ακύρωση συναυλίας λόγω γυναικείας παρουσίας

Το Φεβρουάριο του 2010, στη δυτική πόλη Tabriz, οι ιρανικές αρχές ακύρωσαν τη συναυλία του τραγουδιστή Homayoun Shajarian με την αιτιολογία ότι ανάμεσα στους οργανοπαίχτες βρίσκονταν δυο γυναίκες. Παρόλο που μετά την Επανάσταση του 1979 οι γυναίκες έκαναν την εμφάνιση τους σιγά σιγά και η μόνη απαγόρευση ήταν να τραγουδούν solo μπροστά σε αντρικό κοινό, ακόμα και τώρα εξακολουθούν οι απαγορεύσεις και οι νόμοι να είναι αρκετά αυστηροί.⁹⁵

Τιμήθηκαν οι μουσικοί που αντιστέκονται

Στη διάρκεια απονομής των βραβείων Freedom of musical expression, που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο το Μάρτιο του 2010, τιμήθηκαν μουσικοί οι οποίοι παρά τους νόμους που επικρατούν στο Ιράν συνεχίζουν να προβάλλουν τη μουσική τους. Ανάμεσά τους και η τραγουδίστρια Mahsa Vahdat, που αντιστέκεται απέναντι στις απαγορεύσεις που ισχύουν στο Ιράν για τις γυναίκες και συνεχίζει να προβάλλει

⁹³ <http://www.skai.gr/news/technology/article/219244/to-iran-dimiourgise-islamiko-klono-tou-youtube/>

⁹⁴ <http://freemuse.org/freemuseArchives/freerip/freemuse.org/sw11435.html>

⁹⁵ <http://www.freemuse.org/sw36684.asp>

τη δουλειά της και το έργο της. Το 2009 μπήκε στο στούντιο και ηχογράφησε την καινούργια της δουλειά.

Η ίδια μιλάει για τη λογοκρισία που υπάρχει στο Ιράν, περιγράφει την κατάσταση που επικρατεί και εξηγεί πως αντιμετωπίζουν τις γυναίκες μουσικούς. Μεταξύ άλλων υπογραμμίζει ότι: « με την επανάσταση κατέστρεψαν κάθε γυναικεία φωνή, με πολύ απάνθρωπο τρόπο, όπως για παράδειγμα, το να απαγορεύουν σε μια γυναίκα να τραγουδά, είναι σα να της απαγορεύουν το γέλιο, τη χαρά, το κλάμα, την αναπνοή. Πολλοί από τους μαθητές μου θα ήθελαν να μπορούν να κάνουν τη δικιά τους συναυλία στη χώρα τους για να μπορούν να δείξουν τη δουλειά τους στους δικούς τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι είναι διψασμένοι για να ακούν μουσική, και συνήθως ρωτούν γιατί δεν παίζετε μουσική. Αυτό όμως είναι δύσκολο, γιατί και οι ίδιοι γνωρίζουν την κατάσταση που επικρατεί στο Ιράν, όμως κανένας δεν μπορεί να καταλάβει την λογική που κρύβετε πίσω από αυτή την απαγόρευση. Όσο αφορά εμένα, κάτι τέτοιο δεν με εμποδίζει στο να προχωρήσω μπροστά. Μπορώ να το προσπεράσω, τραγουδώ στη χώρα μου για τους φίλους μου, σε πριβέ συναυλίες, για τον εαυτό μου, αλλά και εκτός Ιράν. Ωστόσο βοηθάει αρκετά και το ιντερνέτ, έχω το ακροατήριο μου εδώ και στο εξωτερικό, οπότε δεν υπάρχει λόγος να σταματήσω να τραγουδώ.

Υπάρχει φόβος, δεν μπορώ να πω, πως δεν φοβάμαι, αλλά είναι πολύ φυσικό. Μου αρέσει να λέω την αλήθεια στο κόσμο, για το τι συμβαίνει σήμερα, υπάρχει φόβος αλλά αυτός ο φόβος δεν με εμποδίζει. Με πονάει να λέω τέτοια πράγματα, αλλά ίσως να μάθουν κάτι, ίσως να σκεφτούν, γιατί είναι άνθρωποι. Θα είμαι πολύ χαρούμενη αν ακούσουν αυτή την συνέντευξη. Συχνά οι άνθρωποι με ρωτούν στις συναυλίες που δίνω εκτός Ιράν αν έχω φόβο που μιλώ έτσι ανοιχτά, αλλά μέσω της δουλειάς μου παρουσιάζω την ομορφιά της χώρας μου, τη ποίηση, τη μουσική, οπότε και δεν με νοιάζει. Η δουλειά αυτών που σταματούν τη μουσική είναι πιο δύσκολη από τη δική μας. Εμάς με αυτό το τρόπο μας κάνουν πιο δυνατούς αλλά αυτοί παλεύουν με τη φύση, για παράδειγμα πως μπορούν και πολεμούν το φεγγάρι γιατί δεν είναι λαμπερό, τον ήλιο γιατί δεν λάμπει, ίσως να το πετυχαίνουν για λίγο διάστημα αλλά στο τέλος πρέπει να παραιτηθούν γιατί είναι πολύ δύσκολο. Είναι μια μάχη εναντίον του θεού, εναντίον της αλήθειας». ⁹⁶

---

⁹⁶ <http://www.freemuse.org/sw11921.asp>

Απαγορεύουν την εκμάθηση μουσικού οργάνου

Στο Ιράν η διδασκαλία της μουσικής στα δημόσια σχολεία ήταν ήδη απαγορευμένη. Η απαγόρευση ισχύει και από το 2010 για 16.000 ιδιωτικά σχολεία, όπου 1,1 εκατομμύριο μαθητές δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν οποιοδήποτε μουσικό όργανο, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που χρησιμοποιούνται για να εκτελεστούν παραδοσιακά ιρανικά τραγούδια.

Αυτό αναφέρθηκε σε ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε από το Bloomberg, γραμμένο από τον Ali Sheikholeslami. Σύμφωνα με το άρθρο, οποιοδήποτε ιρανικό σχολείο βρεθεί να διδάσκει μουσική, θα κλείνει οριστικά και ο διευθυντής δεν θα μπορεί να ανοίξει ένα άλλο σχολείο. Ο Ali Bagherzadeh, επικεφαλής των ιδιωτικών σχολείων στο Υπουργείο Παιδείας, επεσήμανε ότι «η χρήση των μουσικών οργάνων είναι ενάντια στις αρχές του αζιακού συστήματος».⁹⁷

Στόχος και τραγουδίστρια Ραμαζανιού

Αίσθηση προκάλεσε το 2011 η απόφαση των ιρανικών αρχών να απαγορεύσουν τη μετάδοση του τραγουδιού Rabbana το οποίο για 30 χρόνια άκουγαν οι πολίτες της χώρας στη διάρκεια του Ραμαζανιού, σπάζοντας με αυτόν τον τρόπο τις ημέρες της νηστείας. Το γεγονός ότι ο ερμηνευτής του τραγουδιού, Mohammad-Reza Shajarian, εξέφρασε τη διαμαρτυρία του στα αποτελέσματα των εκλογών του 2009, τραγουδώντας μάλιστα για αυτό, δε θεωρείται τυχαίο.⁹⁸

Λογοκρισία σε νέα έκδοση

Στα πλαίσια του πιο πρόσφατου νόμου περί λογοκρισίας που ισχύει στο Ιράν από το 2011 ορίζεται μεταξύ άλλων ότι τα μουσικά συγκροτήματα δεν επιτρέπεται να πραγματοποιούν δυο συναυλίες την ίδια μέρα. Επίσης, ένας άλλος νέος όρος για την

⁹⁷ <http://www.freemuse.org/sw38236.asp>

⁹⁸ <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14407650>

χορήγηση άδειας στους μουσικούς, απαιτεί να μην κάνουν χρήση ποιημάτων αγάπης, παρά μόνο «μυστικιστική ποίηση» όπως ο Rumi.⁹⁹

Προμήθεια δίσκων σε παράνομη αγορά ¹⁰⁰

Παράνομα μόνο μπορεί το ιρανικό μουσικό κοινό να προμηθευτεί τα cd με τα τραγούδια της ισραηλινής ερμηνεύτριας Ρίτας Τζαχανφορούζ. Η ίδια, που είναι γεννημένη στο Ιράν και μεγαλωμένη στο Ισραήλ, κυκλοφόρησε το 2012 ένα δίσκο με μοντέρνες επανεκτελέσεις περσικών τραγουδιών αγάπης, που είναι ιδιαίτερα δημοφιλή στους ιρανούς. Λόγω του αυστηρού ελέγχου που ασκούν οι ιρανικές αρχές στη μουσική της χώρας, τα cd με τα τραγούδια της είτε διατίθενται παράνομα στο μεγάλο παζάρι της Τεχεράνης, είτε ακούγονται σε πάρτυ που γίνονται κάτω από μεγάλη μυστικότητα. Τα παραπάνω συμβαίνουν λόγω των τεταμένων σχέσεων Ιράν-Ισραήλ, γεγονός που αποδεικνύεται και από τη δήλωση που έχει κάνει ο ιρανός πρόεδρος Ahmadinejad ότι το *«Ισραήλ πρέπει να σβηστεί από το χάρτη»*.

Καταδίκη σε θάνατο για τραγουδιστή της ραπ

Ο τραγουδιστής της ραπ Shahin Najafi καταδικάστηκε τον Οκτώβριο του 2012 σε θάνατο για την ηχογράφηση του τραγουδιού «Ay Naghi» το οποίο κατά τις ιρανικές αρχές θεωρείται προσβλητικό για το πρόσωπο του Ayatollah. Ο Shahin ζει στα κρυφά, και κυρίως στη Γερμανία. ¹⁰¹

Τραγουδιστής στη φυλακή

---

⁹⁹ <http://www.freemuse.org/sw43624.asp>

¹⁰⁰ <http://www.tanea.gr/news/world/article/4727333/?iid=2>

¹⁰¹ <http://www.foxcrawl.com/2012/05/16/video-ay-naghi-song-sentenced-rapper-shahin-najafi-to-death-in-iran/>

Ο Ιανουάριος του 2013 βρίσκει τον τραγουδιστή Arya Aramnejad για ακόμα μια φορά στη φυλακή. Οι δυνάμεις ασφάλειας τον συνέλαβαν για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 2010 και πέρασε 45 μέρες στην απομόνωση. Αργότερα καταδικάστηκε σε έξι μήνες φυλάκιση, από τον Νοέμβριο του 2011 μέχρι τον Απρίλιο του 2012, όταν πλέον αφέθηκε ελεύθερος για το νέο περσικό έτος , Norouz.

Η πρώτη δικαστική υπόθεση που εκδόθηκε κατά του Arya ήταν λόγο του τραγουδιού του με τίτλο « Ali Barkhiz (“ξυπνήστε”)» <http://www.youtube.com/watch?v=55Y1ljGt1GM&feature=related>, το οποίο καταδίκασε την καταστολή του καθεστώτος ενάντια στην αντιπολίτευση, κατά τη διάρκεια των προεδρικών εκλογών του 2009. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς, μια δεύτερη δικαστική υπόθεση άνοιξε εναντίον του τραγουδιστή, κατηγορώντας τον ότι δρα ενάντια της εθνικής ασφάλειας και κάνει προπαγάνδα ενάντια του καθεστώτος με τα τραγούδια που κυκλοφορεί στο διαδίκτυο από το 2010. Δυο από αυτά τα τραγούδια είναι « Yek ruze khoob» (μια ωραία μέρα) και « Deltangi (Νοσταλγία)» Τραγούδια που εκφράζουν την υποστήριξη του Πράσινου Κινήματος.¹⁰²

Νικήτρια σε μουσικό ριάλιτι τραγουδά και διχάζει

Η 31χρονη Έρμια, αναδείχθηκε τον Ιανουάριο του 2013 νικήτρια του X- factor που προβαλλόταν στο Ιράν μέσω δορυφόρου από τηλεοπτικό κανάλι εξόριστων, που έχει την έδρα του στο Λονδίνο. Η απόφαση της Έρμια να αγνοήσει μεν την ιρανική απαγόρευση που ισχύει για τις παντρεμένες γυναίκες να τραγουδούν δημόσια, να φορέσει δε την παραδοσιακή ενδυμασία που καλύπτει ολόκληρο το σώμα της, δίχασε τους ιρανούς. Κάποιοι κυρίως συντηρητικοί, την επέκριναν ενώ κάποιοι άλλοι οραματίστηκαν στο πρόσωπό της τον εκσυγχρονισμό της ιρανικής κοινωνίας. Μάλιστα, το καθεστώς των μουλάδων (των θρησκευτικών ηγετών στο Ιράν) επιχείρησε να εμποδίσει την μετάδοση του προγράμματος κάνοντας παρεμβολές και παράσιτα στο τηλεοπτικό σήμα ενώ κατηγορήσε τους εξόριστους που το ίδρυσαν ότι είναι ακόλουθοι του «Σιωνιστικού καθεστώτος» και διατηρούν δεσμούς με το Ισραήλ.

---

¹⁰² <http://www.freemuse.org/sw49590.asp>

Λογοκρισία δίχως όρια

Παρατηρούμε επομένως ότι στο Ιράν του 21^{ου} αιώνα, δεν υπάρχει συγκεκριμένο είδος μουσικής που λογοκρίνεται αλλά και ούτε συγκεκριμένος λόγος που προκαλεί το φαινόμενο αυτό. Σε περίπτωση που είτε το θρησκευτικό, είτε το πολιτικό καθεστώς της χώρας κρίνουν ότι κάποιο τραγούδι ή κάποιος καλλιτέχνης έρχονται ενάντια σε όσα εκείνοι ορίζουν, η λογοκρισία είναι δεδομένη. «Κόκκινο πανί» αποτελούν πάντα οι δυτικές επιρροές και τα τραγούδια που λογοκρίνονται σε μεγαλύτερο βαθμό είναι εκείνα που έχουν επηρεαστεί από τη δύση.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Συμπεράσματα

Η μουσική ως κυρίαρχο μέσο έκφρασης αισθημάτων, πεποιθήσεων και απόψεων, αποτελεί από τα βάθη των αιώνων αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης δραστηριότητας. Χαρακτηριστική είναι στο πνεύμα αυτό, η δήλωση του Ρίχαρντ Βάγκνερ ότι « *εκεί που τελειώνει η ισχύς των λέξεων, αρχίζει αυτή της μουσικής* ». Όπως όλες οι τέχνες, έτσι και η μουσική, για να εκφραστεί πηγαία χρειάζεται ελευθερία και όχι περιορισμούς.

Όπως προέκυψε από το πρώτο κεφάλαιο, διάφοροι λόγοι τους οποίους επικαλούνται οι έχοντες εξουσία, περιορίζουν τη μουσική έκφραση είτε μερικά είτε ολικά. Το φαινόμενο μάλιστα αυτό δε γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα, πνευματικό ή μορφωτικό επίπεδο αλλά παρατηρείται σε πολλά σημεία του πλανήτη.

Η μουσική στο Ιράν ειδικότερα, γνώρισε διάφορα επίπεδα ελευθερίας, λογοκρισίας, εκμάθησης και διάδοσης, που ήταν άμεσα συνδεδεμένα με τις εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας. Από την ιστορική ανασκόπηση προέκυψε ότι η χώρα αυτή, βίωνε στο εσωτερικό της αιφνίδιες και σφοδρές πολιτικές αλλαγές, που επηρέαζαν όπως ήταν αναμενόμενο τη ζωή των πολιτών και όλες τις δραστηριότητες. Οι πόλεμοι και οι συχνές αναταράξεις, δεν άφηναν τα περιθώρια για ανάπτυξη της μουσικής τέχνης καθώς τότε τα μείζονα θέματα των πολιτών, αφορούσαν την επιβίωσή τους. Ο εκσυγχρονισμός που έφερε η Λευκή Επανάσταση έδωσε ελπίδες για άνοιγμα των ιρανικών πυλών προς μια πιο ελεύθερη ζωή και έκφραση.

Ωστόσο, η Ισλαμική Επανάσταση του 1979 που αποτελεί ορόσημο στη σύγχρονη ιρανική ιστορία ανέκοψε αυτήν την πορεία. Η εγκαθίδρυση του θεοκρατικού καθεστώτος, προσπαθεί ακόμα και σήμερα να αποβάλει κάθε δυτική τάση που επιχειρεί να διεισδύσει στο εσωτερικό της χώρας. Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους η μουσική δραστηριότητα υφίσταται ασφυκτικό έλεγχο από τις ιρανικές αρχές και οι καλλιτέχνες έχουν περιοριστεί σημαντικά σε επίπεδο έκφρασης και δράσης. Η κατάσταση αυτή, είναι αντιφατική ως προς την αξία που έδιναν οι ιρανοί στη μουσική, όπως αποδεικνύεται πρωτίστως από τον τρόπο που επέλεξαν να τη διδάξουν και να τη διδαχθούν καθώς η διδασκαλία της δεν ήταν μια τυπική διαδικασία. Μάλιστα, μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η

κλασική ιρανική μουσική, ήταν προνόμιο για λίγους καθώς ακουγόταν σε ιδιωτικές συγκεντρώσεις, σε σπίτια αριστοκρατών αλλά και στο παλάτι.

Ο σημερινός πρόεδρος του Ιράν, Mahmoud Ahmadinejad, στέκεται εμμέσως πλην σαφώς ενάντια στη μουσική ελευθερία, γεγονός που δεν αφήνει ελπίδες για την απελευθέρωση της έκφρασης μέσω του πενταγράμμου στους ιρανούς καλλιτέχνες. Η πολιτική αυτή, επηρεάζει και τη θέση της γυναίκας στο Ιράν, που είναι σημαντικά μειονεκτική σε σχέση με εκείνη των ανδρών. Αυτό αποδεικνύεται άλλωστε και από το γεγονός ότι ακόμα και στον 21^ο αιώνα, οι γυναίκες στο Ιράν δεν επιτρέπεται να εργαστούν, αποκτούν διαβατήριο μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του συζύγου τους, η κατάθεσή της σε δικαστήριο έχει τη μισή ισχύ από την αντίστοιχη αντρική ενώ σε περίπτωση διαζυγίου η επιμέλεια των παιδιών δίνεται στον πατέρα.

Στα πλαίσια αυτά, το Ιράν, φαίνεται ότι δεν είναι ακόμα έτοιμο να ανοίξει τις πύλες του στις απελευθερωμένες- για τα πρότυπά του- πολιτικές της δύσης. Ανάμεσα σε αυτές, συγκαταλέγεται και ένα περισσότερο απελευθερωμένο είδος μουσικής, που θα μπορεί να μεταδίδεται από τα μέσα δίχως αρχικά τη λήψη έγκρισης από τις αρχές της χώρας.

Καταληκτικό ρόλο στον περιορισμό της καλλιτεχνικής έκφρασης στο Ιράν, διαδραματίζει το θρησκευτικό ισλαμικό καθεστώς, αν και στην πραγματικότητα το κοράνι δεν αναφέρει πουθενά όρους απαγόρευσης της μουσικής. Το Ισλάμ περισσότερο παρουσιάζει τη μουσική ως μια δυνατή επιρροή που δημιουργεί μεγάλο ενδιαφέρον στους ακροατές και στους ίδιους τους μουσικούς. Οι πνευματικοί ηγέτες μάλιστα, έχουν μια ισχυρή μορφή εξουσίας στη χώρα και οι απόψεις τους γίνονται άμεσα αποδεκτές από την κυβέρνηση.

Παρά τις απαγορεύσεις όμως που θέτουν οι ιρανικές αρχές στη μουσική, οι εκπρόσωποι της τέχνης, βρίσκουν πάντα δρόμους για να εκφραστούν μέσω αυτής. Αρκετές φορές μάλιστα τιμωρούνται και σε ποινικό επίπεδο για μια τέτοια απόφαση. Όμως η μουσική δεν μπορεί να σιωπήσει και οι καλλιτέχνες δεν είναι δυνατό να φιμωθούν. Μεγάλο μέρος του ιρανικού λαού, αμφισβήτησε έντονα το αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών που ανέδειξε νικητή το Mahmoud Ahmadinejad, εκφράζοντας με αυτόν τον τρόπο τη δυσαρέσκειά του στην σκληροπυρηνική πολιτική που ασκεί ο ίδιος τα τελευταία χρόνια. Είναι αυτό άραγε ένα πρώιμο δείγμα μιας νέας επανάστασης, της οποίας όμως θα ηγούνται οι πολίτες;

Μέχρι όμως η λογοκρισία στη μουσική να περιοριστεί σημαντικά στο Ιράν, οι καλλιτέχνες μπορούν να ερμηνεύουν και να εκτελούν τα τραγούδια τους, ακολουθώντας τα πρότυπα των ελλήνων συναδέλφων τους επί Χούντας. Κωδικοποιώντας δηλαδή τις απαγορευμένες λέξεις με άλλες οι οποίες μπορεί να έχουν αλληγορικό νόημα και ξεγελώντας τους λογοκριτές τους. Αυτή βεβαίως η πρόταση, δεν αποτελεί λύση στο θέμα αλλά έναν τρόπο πρόσκαιρης αντιμετώπισης του φαινομένου της λογοκρισίας.

Ο περιορισμός της λογοκρισίας είναι το πρώτο βήμα που πρέπει να γίνει στην κατεύθυνση της ελεύθερης μουσικής έκφρασης. Αν επιτευχθεί κάτι τέτοιο, ανοίγει και ο δρόμος για την εξάλειψή της. Επειδή όμως στο Ιράν, το θεοκρατικό καθεστώς ερμηνεύει το Κοράνι με τον πλέον αυστηρό τρόπο και ο λόγος των θρησκευτικών ηγετών έχει ισχύ νόμου, η προοπτική της απόλυτης ελευθερίας είναι προς το παρόν ιδιαίτερα δύσκολο να γίνει πραγματικότητα. Σε όλες όμως τις σπουδαίες αλλαγές και επαναστάσεις ο λαός ήταν εκείνος που έπαιζε καθοριστικό ρόλο και άλλαζε τη μοίρα του. Η αφύπνιση του πλήθους μπορεί να φέρει στο Ιράν την άνοιξη στην ελευθερία έκφρασης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

Βλησίδης, Κώστας, 2004, Όψεις του ρεμπέτικου, Εκδόσεις του εικοστού πρώτου. Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
Μάρκου, Κατερίνα, 2007, Μουσουλμάνες στην Ελλάδα και το ζήτημα της μαντίλας, Εμφύλιοι μετασχηματισμοί, Πρακτικά Συνεδρίου, Μάιος 12-15 2005.
Μπαμπινιώτης Γιώργος, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β΄ έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

Τεγόπουλος- Φυτράκης, Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Β΄ έκδοση, εκδόσεις Αρμονία Α.Ε.

Τεγόπουλος, Χρήστος, 1972, Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, υπό την αιγίδα της UNIESCO.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Ayatollahi, Habibollah, 2002, The book of Iran: The history of Iranian Art.

Balandina, Alexandra, 2007, Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making, Goldsmiths College.

Beeman, William, 1976, You can take Music out of the country, but...: The dynamics of Change in Iranian Musical Tradition, The university of Texas Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/833786>.

Blum, R. Stephen. 2002. “ Iran : An Introduction” In *The Garland Encyclopedia of World Music, The Middle East*.

Blum, Stephen. 2002. Hearing the Music of the Middle East, In : *The Garland Encyclopedia of World Music*.

During, Jean, 2002, Tradition and history: The case of Iran . In : *The Garland Encyclopedia of World Music, The middle East*.

Farhat, Hormoz, Iran Classical Traditions, The New Grove Dictionary of Music and Musicians.

Farhat, Hormoz, 1965, Tha Dastgah Concept in Persian Music. Cambridge: Cambridge University Press

Fen , Eva, Women & Music Censorship - Past to Present, Freemuse.

Frye, Richard, 1953, Notes on Religion in Iran Today, BRILL, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1569246> [τελευταία πρόσβαση στις 4 Απριλίου 2013]

Hansen, Kathryn, 1999, Making Women Visible: Gender and Race Cross-Dressing in the Parsi Theatre, The Johns Hopkins University Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/25068647> [τελευταία πρόσβαση στις 22 Μαρτίου 2013]

Higgins, Patricia, 1985, Women in the Islamic Republic of Iran: Legal, Social, and Ideological Changes, The University of Chicago Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/3174262> [τελευταία πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2013]

Keddie, Nikki, 1986, Roots of Revolution: An Interpretive History of Modern Iran: With a Section by YannRichard, BRILL, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1570789> [τελευταία πρόσβαση στις 20 Απριλίου 2013]

Khalaji, Mostafa & Robertson, Bronwen & Aghdami, Maryam, 2011, Cultural Censorship in Iran – Iranian culture in a State of emergency.

Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books.

Marcus, Michelle, 1994, Dressed to Kill: Women and Pins in Early Iran, Oxford University Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1360571> [τελευταία πρόσβαση στις 14 Απριλίου 2013]

Mir- Hosseini, Ziba, 2006, Muslim Women's Quest for Equality: Between Islamic Law and Feminism, The University of Chicago Press. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/10.1086/508085>.

Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, intersections 10, no.2.

<http://depts.washington.edu/chid/intersections_Spring_2009/Heather_Rastovac_The_Underground_Music_Scene_in_Urban_Iran.pdf>

Shahidian, Hammed, 1997, Women and Clandestine Politics in Iran, 1970-1985, Feminist Studies. Inc, διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://www.jstor.org/stable/3178296> [τελευταία πρόσβαση στις 29 Μαρτίου 2013]

Sultanova, Razia, 2005, Music and Identity in Central Asia: Introduction, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/20184515> [τελευταία πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

Tapper, Richard, 2005, Breaking the Silence: Music in Afghanistan by Simon Broughton; A Kabul Music Diary, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology, διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://www.jstor.org/stable/20184531> [τελευταία πρόσβαση στις 11 Απριλίου 2013]

Unveiled: Art and Censorship in Iran, ARTICLE 19, 2006, London.

< <http://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/iran-art-censorship.pdf> >

Youssefzadeh, Ameneh, 2000, The Situation of Music in Iran since the Revolution: The Role of Official Organizations, British Forum for Ethnomusicology, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/3060645> [τελευταία πρόσβαση στις 29 Μαρτίου 2013]

Zonis, Ella, 1973, Classical Persian Music, An introduction, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://abcnews.go.com/Entertainment/story?id=102369&page=2#.UWBpTFf-uSo> / πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

<http://freemuse.org/archives/715> [πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

<http://freemuse.org/freemuseArchives/freerip/freemuse.org/sw11435.html> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/7464668.stm [πρόσβαση στις 11 Μαρτίου 2013]

<http://politismos.net/wp/?p=350> [πρόσβαση στις 13 Μαρτίου 2013]

<http://www.avmag.gr/archives/25011> [πρόσβαση στις 27 Μαρτίου 2013]

<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-18224783> [πρόσβαση στις 18 Μαρτίου 2013]

<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14407650> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14542438> [πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2013]

http://www.cbsnews.com/2100-207_162-544132.html [πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

http://www.dejkam.com/music/iran_traditional/instruments/ [πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2013]

<http://www.discoverthenetworks.org/viewSubCategory.asp?id=774> [πρόσβαση στις 18 Μαρτίου 2013]

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0441+0+DOC+XML+V0//EL> [πρόσβαση στις 25 Μαρτίου 2013]

<http://www.farabisoft.com/Pages/FarabiSchool/InstrumentsDetails.aspx?lang=en&PID=4&SID=30> [πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2013]

<http://www.fcc.gov/> [πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

<http://www.foxcrawl.com/2012/05/16/video-ay-naghi-song-sentenced-rapper-shahin-najafi-to-death-in-iran/> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.freemuse.org/sw11921.asp> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.freemuse.org/sw36684.asp> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.freemuse.org/sw38236.asp> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.freemuse.org/sw43624.asp> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.freemuse.org/sw49590.asp> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.guardian.co.uk/music/2011/jan/17/dire-straits-money-nothing-banned> [*πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013*]

<http://www.guardian.co.uk/world/2010/aug/02/iran-supreme-leader-music-islam> [*πρόσβαση στις 10 Απριλίου 2013*]

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/24/banned-china-lady-gaga-perry/> [*πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2013*]

<http://www.inews.gr/20/apaisies-oi-diloseis-Ahmadinejad.htm> [*πρόσβαση στις 25 Μαρτίου 2013*]

http://www.iranchamber.com/history/rkhomeini/ayatollah_khomeini.php [*πρόσβαση στις 25 Μαρτίου 2013*]

<http://www.iran-heritage.org/interestgroups/language-article5.htm> [*πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2013*]

<http://www.irib.ir/English/> [*πρόσβαση στις 9 Απριλίου 2013*]

<http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?id=2829&la=1> [*πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2013*]

<http://www.nme.com/news/bjork/38235> [*πρόσβαση στις 18 Μαρτίου 2013*]

<http://www.nyu.edu/greyart/exhibits/iran/briefhistory/index.html> [*πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2013*]

<http://www.nyu.edu/greyart/exhibits/iran/briefhistory/index.html> [*πρόσβαση στις 25 Μαρτίου 2013*]

<http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=167469&catID=4> [*πρόσβαση στις 13 Μαρτίου 2013*]

<http://www.sahbamotallebi.com/tar-instrument.html> [*πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2013*]

<http://www.skai.gr/news/technology/article/219244/to-iran-dimiourgise-islamiko-klono-tou-youtube/> [*πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013*]

<http://www.smh.com.au/opinion/blogs/chutzpah/was-michael-jackson-a-racist-20100113-m5gd.html> [*πρόσβαση στις 18 Μαρτίου 2013*]

<http://www.tanea.gr/news/culture/article/4712843/?iid=2> [*πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013*]

<http://www.tanea.gr/news/world/article/4727333/?iid=2> [πρόσβαση στις 13 Απριλίου 2013]

<http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/10/the-redemption-of-sinead-oconnor/263020/> [πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

<http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/10/the-redemption-of-sinead-oconnor/263020/> [πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2013]

<http://www.todayfocus.gr/politismos-bt/iran-i-mousiki-sto-skotadi> [πρόσβαση στις 9 Απριλίου 2013]

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=471092> [πρόσβαση στις 13 Μαρτίου 2013]

<http://www.zougla.gr/page.ashx?pid=2&aid=111640&cid=5> [πρόσβαση στις 27 Μαρτίου 2013]

<https://sites.google.com/site/odeiooperaedu/arthra/istoria-kataskeui-kitharas> [πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2013]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ayatollahi, Habibollah, 2002, *The book of Iran: The history of Iranian Art.*

Balandina, Alexandra, 2007, *Contemporary tombak playing in Iran : an ethnographic experience of practice, interaction and music making*, Goldsmiths College.

Beeman, William, 1976, *You can take Music out of the country, but...: The dynamics of Change in Iranian Musical Tradition*, The university of Texas Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/833786>.

Blum, R. Stephen. 2002. "Iran : An Introduction" In *The Garland Encyclopedia of World Music, The Middle Easte.*

Blum, Stephen. 2002. *Hearing the Music of the Middle East*, In : *The Garland Encyclopedia of World Music.*

During, Jean, 2002, *Tradition and history: The case of Iran . In : The Garland Encyclopedia of World Music, The middle East.*

Farhat, Hormoz, Iran Classical Traditions, The New Grove Dictionary of Music and Musicians.

Farhat, Hormoz, 1965, Tha Dastgah Concept in Persian Music. Cambridge: Cambridge University Press

Fen , Eva, Women & Music Censorship - Past to Present, Freemuse.

Frye, Richard, 1953, Notes on Religion in Iran Today, BRILL, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1569246> [τελευταία πρόσβαση στις 4 Απριλίου 2013]

Hansen, Kathryn, 1999, Making Women Visible: Gender and Race Cross-Dressing in the Parsi Theatre, The Johns Hopkins University Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/25068647> [τελευταία πρόσβαση στις 22 Μαρτίου 2013]

Higgins, Patricia, 1985, Women in the Islamic Republic of Iran: Legal, Social, and Ideological Changes, The University of Chicago Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/3174262> [τελευταία πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2013]

Keddie, Nikki, 1986, Roots of Revolution: An Interpretive History of Modern Iran: With a Section by YannRichard, BRILL, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1570789> [τελευταία πρόσβαση στις 20 Απριλίου 2013]

Khalaji, Mostafa & Robertson, Bronwen & Aghdami, Maryam, 2011, Cultural Censorship in Iran – Iranian culture in a State of emergency.

Korpe, Marie, 2004, Shoot the Singer! Music Censorship Today, Νέα Υόρκη , Zed Books.

Marcus, Michelle, 1994, Dressed to Kill: Women and Pins in Early Iran, Oxford University Press, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/1360571> [τελευταία πρόσβαση στις 14 Απριλίου 2013]

Mir- Hosseini, Ziba, 2006, Muslim Women's Quest for Equality: Between Islamic Law and Feminism, The University of Chicago Press. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/10.1086/508085>.

Rastovac, Heather, 2009, Contending with Censorship: The underground Music Scene in Urban Iran, *intersections* 10, no.2.

<http://depts.washington.edu/chid/intersections_Spring_2009/Heather_Rastovac_The_Underground_Music_Scene_in_Urban_Iran.pdf>

Shahidian, Hammed, 1997, Women and Clandestine Politics in Iran, 1970-1985, *Feminist Studies*. Inc, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/3178296> [τελευταία πρόσβαση στις 29 Μαρτίου 2013]

Sultanova, Razia, 2005, Music and Identity in Central Asia: Introduction, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/20184515> [τελευταία πρόσβαση στις 14 Μαρτίου 2013]

Tapper, Richard, 2005, Breaking the Silence: Music in Afghanistan by Simon Broughton; A Kabul Music Diary, Taylor & Francis, Ltd. on behalf of the British Forum for Ethnomusicology, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/20184531> [τελευταία πρόσβαση στις 11 Απριλίου 2013]

Unveiled: Art and Censorship in Iran, ARTICLE 19, 2006, London.

< <http://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/iran-art-censorship.pdf>>

Youssefzadeh, Ameneh, 2000, The Situation of Music in Iran since the Revolution: The Role of Official Organizations, *British Forum for Ethnomusicology*, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.jstor.org/stable/3060645> [τελευταία πρόσβαση στις 29 Μαρτίου 2013]

Zonis, Ella, 1973, Classical Persian Music, An introduction, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Βλησίδης, Κώστας, 2004, Όψεις του ρεμπέτικου, Εκδόσεις του εικοστού πρώτου.
Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Μάρκου, Κατερίνα, 2007, Μουσουλμάνες στην Ελλάδα και το ζήτημα της
μαντίλας, Εμφύλιοι μετασχηματισμοί, Πρακτικά Συνεδρίου, Μάιος 12-15 2005.

Μπαμπινιώτης Γιώργος, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β΄ έκδοση,
Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

Τεγόπουλος- Φυτράκης, Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Β΄ έκδοση, εκδόσεις Αρμονία
Α.Ε.

Τεγόπουλος, Χρήστος, 1972, Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, υπό την αιγίδα της
UNESCO.

Επίσης, στα πλαίσια συγγραφής της πτυχιακής, μελετήθηκε το ντοκιμαντέρ με τίτλο
«Λογοκρισία στα χρόνια της χούντας» της εκπομπής Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
που μεταδόθηκε στην ελληνική τηλεόραση και είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα
<http://www.youtube.com/watch?v=9MluXkathEk>

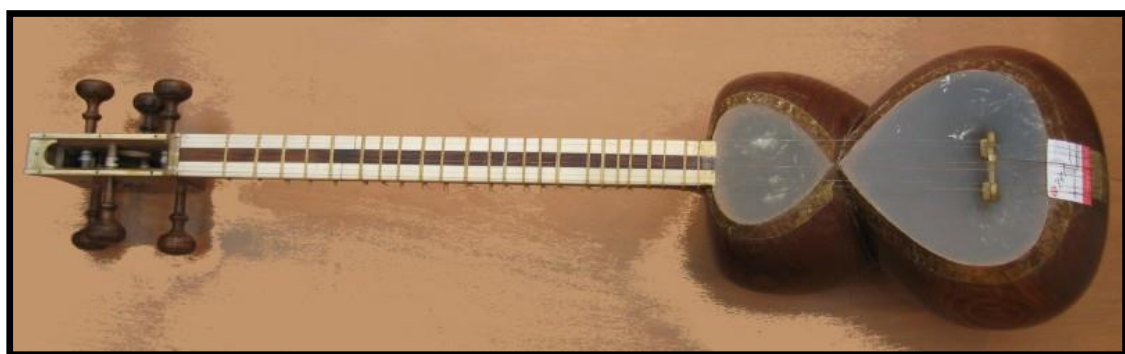
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Setar

[Πηγή: <http://www.gloryofpersia.com/art-persian-musical-instruments.html>]

Tar

[Πηγή: http://www.shajarian.eu/?page_id=65]

Santur

[Πηγή:

[http://www.google.gr/search?q=santoor+iran&hl=el&rlz=1C1CHMO_elGR508GR508&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=LQR4Uc3FiofnOePPgYAM&sqi=2&ved=0CEoQsAQ&biw=1920&bih=904#imgsrc=Igc7em4tBI_y2M%3A%3BsSJktef45k_VIM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shajarian.eu%252Fwp-content%252Fuploads%252F2011%252F03%252Fsantoor.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shajarian.eu%252F%253Fpage_id%253D65%3B360%3B256\]](http://www.google.gr/search?q=santoor+iran&hl=el&rlz=1C1CHMO_elGR508GR508&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=LQR4Uc3FiofnOePPgYAM&sqi=2&ved=0CEoQsAQ&biw=1920&bih=904#imgsrc=Igc7em4tBI_y2M%3A%3BsSJktef45k_VIM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shajarian.eu%252Fwp-content%252Fuploads%252F2011%252F03%252Fsantoor.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shajarian.eu%252F%253Fpage_id%253D65%3B360%3B256)

Kamancheh

[Πηγή: <http://www.serbagunamarine.com/santoori.html>]

Ney

[Πηγή: <http://www.orientika.com/ney.html>]

Tombak

[Πηγή: <http://people.duke.edu/~azomorod/tombak.html>]

Daf

[Πηγή: <http://www.santoori.com/daf4.html>]

ΕΚΘΕΣΗ «Unexposed»

Τη θέση της γυναίκας στο Ιράν, θέλησαν να προβάλλουν μέσα από τα έργα τους 40 νέες γυναίκες εικαστικοί που ζουν στο Ιράν . Η έκθεση, φιλοξενήθηκε σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, ανάμεσά τους και η Αθήνα από τις 19 Φεβρουαρίου έως τις 24 Μαρτίου 2013 στο Ίδρυμα Μ. Κακογιάννης.

Παρατίθεται φωτογραφικό υλικό που λήφθηκε για τις ανάγκες συγγραφής της παρούσης πτυχιακής.

